

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของรายการคิซโซว์ บริษัท เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน): กรณีศึกษา "ปริศนาฟ้าแลบ" ผู้ศึกษาได้กำหนดแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องไว้เป็นกรอบสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ไว้ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่ส่งผลต่อการผลิตงานขององค์กรสื่อสารมวลชน
2. แนวคิดและทฤษฎีการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์
3. แนวคิดและทฤษฎีความสำเร็จในการผลิตรายการเกมโชว์
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่ส่งผลต่อการผลิตงานขององค์กรสื่อสารมวลชน

สังคมยุคสารสนเทศในปัจจุบัน สื่อสารมวลชนเข้ามามีส่วนสำคัญในฐานะที่เป็นสะพานเชื่อมข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิง การแสดงออกของสังคมระหว่างผู้ปฏิบัติงานในองค์กรผลิตงานสื่อสารมวลชนให้กับประชาชนทั่วไปในฐานะผู้รับสาร เห็นได้จากแนวคิดของเดนิส แมคควอล (McQuail, Denis) ในทฤษฎีการสื่อสารมวลชน (Mass Communication Theory) ที่ได้กล่าวว่า สถาบันสื่อสารมวลชนมีกิจกรรมหลัก คือ การผลิต (Production) การผลิตขึ้นมาใหม่ (Reproduction) และการเผยแพร่ (Distribution) ข่าวสารความรู้ต่าง ๆ สู่อารชนชนทั่วไปในฐานะผู้รับสาร (เดนิส แมคควอล, 2531, หน้า 25)

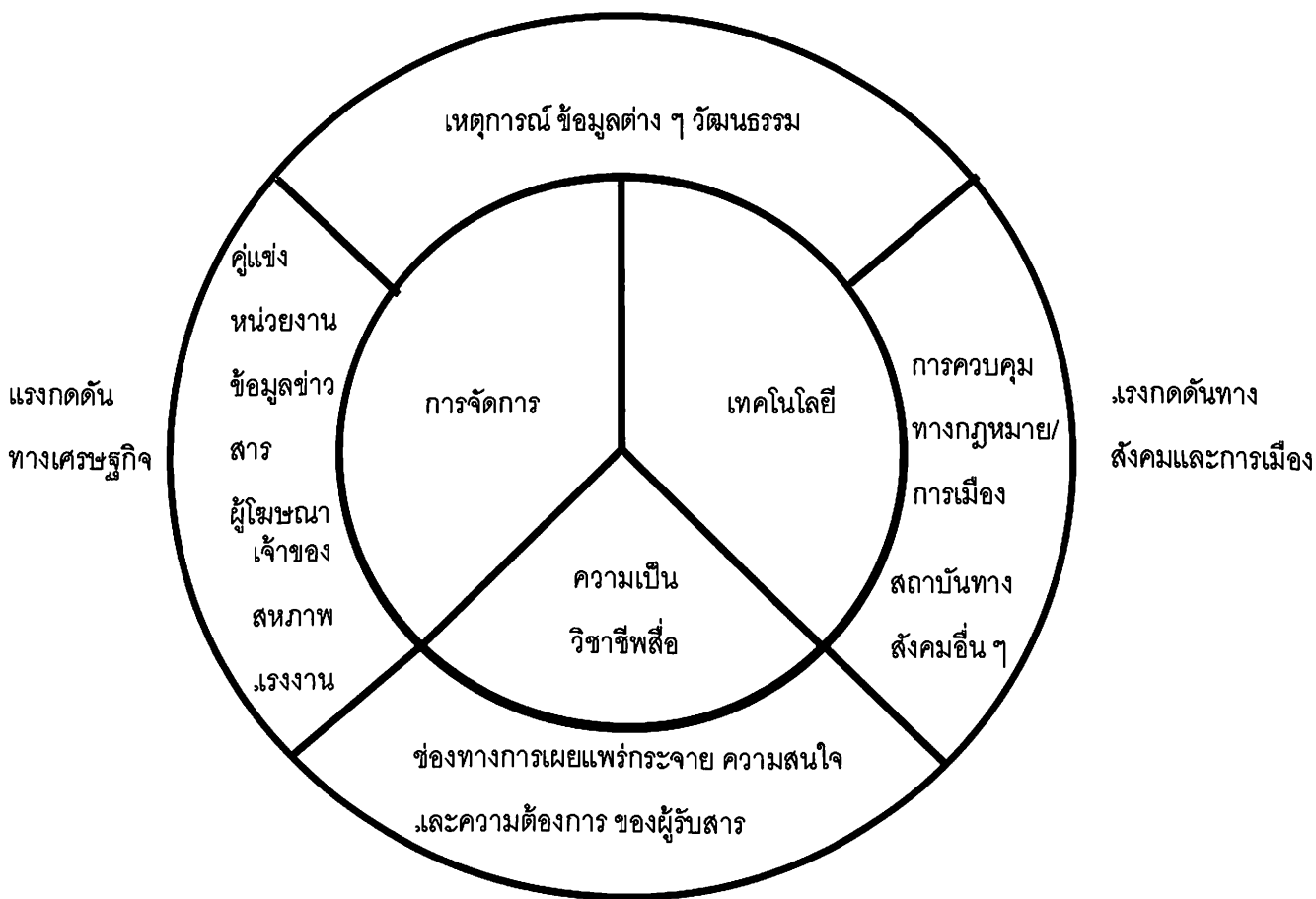
แต่ในการผลิตงานสื่อมวลชนนั้น ประชาชนทั่วไปมักจะมองว่า เนื้อหาที่ส่งไปถึงประชาชนนั้น องค์กรสื่อสารมวลชนไม่ได้ผลิตขึ้นมาโดยคำนึงถึงความต้องการของประชาชนหรือเกิดจากความต้องการขององค์กรผู้ผลิตเท่านั้น ซึ่งแท้จริงแล้วในการผลิตงานสื่อสารมวลชนต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมในสังคมต่าง ๆ โดยต้องพิจารณาสังคมซึ่งเป็นระบบใหญ่ประกอบไปด้วยระบบย่อยต่าง ๆ มากมาย ซึ่งระบบย่อยเหล่านี้ มีความเกี่ยวพันกันและช่วยผดุงรักษาระบบใหญ่เอาไว้และองค์กรสื่อสารมวลชนก็เป็นระบบย่อยอีกระบบหนึ่งในสังคม เป็นตัวเชื่อมทำให้เกิดการรวมตัวกันของทุกส่วนในสังคมและพยายามตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกในสังคม

ด้วยเหตุนี้ การปฏิบัติงานขององค์กรสื่อมวลชน ต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ทางสังคม ซึ่งอาจเป็นแรงกดดันต่อภาระหน้าที่และการสร้างบรรทัดฐานให้ผู้ทำงานด้านสื่อสารมวลชน ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมที่ดำรงตนอาศัยอยู่ด้วย เราจึงมักพบเห็นอยู่เสมอว่าสื่อมวลชน

แต่ละประเภท ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ฯลฯ มักมีมิติของตัวเอง ทั้งในแง่ของระบบการจัดการ เวลาและสถานที่ พร้อม ๆ กับยังถูกจำกัดโดยกรอบต่าง ๆ ทางสังคม อีกด้วย

เดนีส แมคควอล (McQuail, Denis) ได้กล่าวถึงองค์กรสื่อสารมวลชนที่ควบคุมอยู่ในระดับต่าง ๆ ของสังคมทั้งภายในและภายนอกองค์กร ดังนั้น องค์กรสื่อสารมวลชน จึงไม่สามารถปฏิบัติงานโดยอิสระด้วยตัวของตัวเอง แต่ต้องดำเนินอยู่ท่ามกลางแรงกดดันจากตัวแปรต่าง ๆ ทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นภายในหรือภายนอกองค์กร ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและหลักในการปฏิบัติงานขององค์กร โดยสามารถแสดงได้เป็นภาพดังนี้

ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตงานองค์กรสื่อสารมวลชน
 (The Media Organization In A Field of Social Forces)

ภาพประกอบที่ 2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตงานองค์กรสื่อสารมวลชน

เมื่อพิจารณาแผนภาพองค์กรสื่อสารมวลชนท่ามกลางกระแสภาวะแวดล้อมทางสังคมของเดนิส แมคควอล (McQuail, Denis) แล้วพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตเนื้อหาสื่อมวลชนนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน หมายถึง ปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในตัวองค์กรสื่อสารมวลชน ได้แก่

1.1 การจัดการ (Management) หมายถึง การบริหารงาน และนโยบาย การผลิตงานขององค์กรสื่อสารมวลชน ซึ่งเนื้อหาสาระละเอียดขององค์กรสื่อสารมวลชน ต้องนำเสนอให้สอดคล้องกับนโยบายนั้น

1.2 เทคโนโลยี (Technology) หมายถึง การบริหารงาน และนโยบาย การผลิตงานขององค์กรสื่อสารมวลชน ซึ่งเนื้อหาสาระการขององค์กรสื่อสารมวลชน ต้องนำเสนอให้สอดคล้องกับนโยบายนั้น

1.3 ความสามารถทางวิชาชีพ (Media Professional) หมายถึง แนวความคิดพื้นฐานทางความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ของคณะทำงานฝ่ายผลิตรายการ

2. ปัจจัยภายนอก หมายถึง ปัจจัยที่เกิดจากภายนอกองค์กรสื่อสารมวลชน และมีอิทธิพลโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อกระบวนการผลิตรายการขององค์กร เป็นสิ่งที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามสถานการณ์ ในช่วงเวลานั้น ๆ ได้แก่

2.1 แรงกดดันทางสังคมและการเมือง (Social and Political Pressure) หมายถึง การผลิตงานขององค์กรสื่อสารมวลชนนั้น ต้องถูกควบคุมจากกฎหมายพระราชบัญญัติและระเบียบข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่รัฐบาลได้บัญญัติขึ้น รวมถึงองค์กรทางสังคมต่างๆ ที่รวมตัวกัน เรียกร้องคัดค้าน หรือเสนอแนะให้องค์กรสื่อสารมวลชนเสนอหรือไม่เสนอเหตุการณ์ใด ๆ

2.2 แรงกดดันทางเศรษฐกิจ (Economic Pressure) ได้แก่ คู่แข่งขัน (Competitors) ในการผลิตงานสื่อมวลชน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องตรวจสอบการผลิตงานของคู่แข่งอื่น ๆ ในสื่อประเภทเดียวกัน ว่านำเสนอในแง่มุมใด หรือมีข่าวใดมียังไม่นำเสนอ เพื่อหลีกเลี่ยงการนำเสนอสิ่งที่คู่แข่งอื่น ๆ ให้ความสำคัญ เพื่อจะได้ไม่นำเสนอซ้ำ หรืออาจนำเสนอในรายละเอียดที่ลึกและชัดเจนกว่า

หน่วยงานด้านข้อมูลข่าวสาร (Information Agencies) หมายถึง หน่วยงานที่ให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร หรือสำนักข่าว ซึ่งจะมีทั้งภายในและภายนอกประเทศ เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่องค์กรสื่อสารมวลชนจะติดต่อซื้อมา เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการผลิตงานเสนอต่อประชาชน

ผู้โฆษณา (Advertiser) เป็นผู้สนับสนุนกิจการขององค์กรสื่อสารมวลชนด้านรายได้ ดังนั้น การนำเสนอเนื้อหารายการต่าง ๆ ขององค์กรสื่อสารมวลชน จะต้องไม่กระทบหรือนำเสนอ

เหตุการณ์ในแง่ลบต่อผู้โฆษณา จึงกล่าวได้ว่า การโฆษณามีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อการเสนองานขององค์กรสื่อสารมวลชน

เจ้าของผู้ถือหุ้น (Owners) การผลิตงานสื่อสารมวลชนจะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อเจ้าของและผู้ถือหุ้น ในทางกลับกันจะเป็นการนำเสนอในแง่ประชาสัมพันธ์และสนับสนุนองค์กรของตนเองหรือองค์กรอื่น ๆ ที่ผู้ถือหุ้นไปมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย

สภาพแรงงาน (Unions) การรวมตัวกันเป็นกลุ่มของพนักงานองค์กรสื่อสารมวลชนเพื่อเรียกร้องในสิ่งที่เขาต้องการ

แหล่งข้อมูลเหตุการณ์และวัฒนธรรม (Events Constant Information and Culture Supply) ในการผลิตงานสื่อสารมวลชน ทีมงานฝ่ายผลิตได้นำเสนอเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่กำลังอยู่ในความสนใจของประชาชนทั่วไป ซึ่งได้นำข้อมูลมาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ รวมทั้งแหล่งข่าวโดยตรง มาสร้างประเด็นในการนำเสนอ โดยต้องอยู่ในกรอบวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ

ความสนใจและความต้องการของผู้รับสาร (Audience Interest/Demand) องค์กรสื่อสารมวลชนต้องนำเสนอเนื้อหา เพื่อตอบสนองความสนใจและความต้องการของผู้รับสารเป็นหลัก (Denis McQuail, 1987, pp. 141-142)

จากแนวคิดและทฤษฎีที่ส่งผลต่อการผลิตงานองค์กรสื่อสารมวลชน จะเห็นได้ว่าผู้ผลิตงานสื่อสารมวลชน จะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อกระบวนการทางความคิด และกระบวนการผลิต ซึ่งผู้ศึกษาได้นำแนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตงานขององค์กรสื่อสารมวลชนนี้มาเพื่อเป็นกรอบศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของรายการควิชโชว์ บริษัทเวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน): กรณีศึกษา “ปริศนาฟ้าแลบ” เนื่องจากรายการโทรทัศน์รูปแบบควิชโชว์ เป็นงานสื่อสารมวลชนประเภทหนึ่ง จึงต้องการศึกษาว่า ผู้ผลิตจะพิจารณาถึงปัจจัยภายในและภายนอกตามแนวคิดดังกล่าวด้วยหรือไม่

แนวคิดและทฤษฎีการผลิตรายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์

รายการเกมโชว์ที่จัดในประเทศไทยเราใช้ทับศัพท์ภาษาอังกฤษคือ Game Show ตามความหมายพจนานุกรมเว็บสเตอร์ (www.merriam-webster.com) คำว่า เกม (Game) มีความหมายคล้าย ๆ กัน ได้แก่ กิจกรรมพิเศษหรือแบบอย่างพฤติกรรมการแข่งขันทางร่างกายหรือสติปัญญา ระหว่างผู้ร่วมแข่งขันสองฝ่ายภายใต้กติกาเดียวกันกระบวนการหรือกลยุทธ์ที่จะนำไปสู่ผลสุดท้าย

กิจกรรมที่มีประโยชน์จากการจำกัดความข้างต้นจึงพอสรุปความหมายได้ว่ารายการเกมโชว์ทางวิทยุโทรทัศน์ หมายถึงรายการวิทยุโทรทัศน์ที่มีกิจกรรมหรือกระบวนการ หรือ กลยุทธ์หรือรูปแบบของพฤติกรรมคน หรือกลุ่มคน ที่ใช้ทักษะทางร่างกายหรือความสามารถทางสติปัญญา เพื่อแสดงความสามารถให้ปรากฏออกมา หรือเพื่อเป็นการแข่งขันระหว่าง 2 ฝ่ายขึ้นไปภายใต้กติกาตามที่ตกลงกันได้

นอกจากจะมีกิจกรรมดังกล่าวแล้ว ยังมีกิจกรรมที่เป็นการตอบปัญหาโดยตรง ซึ่งกิจกรรมลักษณะนี้มาจากรายการประเภทควิซโชว์ (Quiz Show หรือ Quiz Programme) ซึ่งคำว่า ควิซ (Quiz) นั้นหมายถึง a short oral or written answer คือการตอบคำถามสั้น ๆ ด้วยวาจาหรือการเขียน ส่วน ควิซโชว์ (Quiz Show) พจนานุกรมเว็บสเตอร์ (www.merriam-webster.com) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “An entertainment programme as on radio or television in which contestants answer questions” รายการตอบปัญหาจึงเป็นรายการบันเทิงแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นได้ทั้งทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ซึ่งผู้เข้าแข่งขันต้องตอบปัญหา

รายการเกมโชว์ มีการจำแนกประเภท ดังนี้

การจำแนกประเภทรายการเกมโชว์ตามรูปแบบรายการของเจฟเฟอร์สัน เกรแฮม (Jefferson Graham) ได้จำแนกประเภทของรายการเกมโชว์ออกเป็น 9 ประเภท คือ

1) รายการถาม-ตอบ (Question and Answer) ลักษณะของรายการเกมโชว์ประเภทนี้คือการใช้คำถามและคำตอบ ซึ่งผู้ดำเนินรายการหรือพิธีกรจะเป็นผู้ถามคำถาม โดยที่ผู้เข้าแข่งขันจะต้องตอบคำถามให้ถูกต้อง

2) รายการเกมอักษรไขว้ (Words) ลักษณะของรายการเกมโชว์แบบ Words นี้ มีลักษณะคล้ายเกมปริศนาอักษรไขว้ ซึ่งผู้แข่งขันจะต้องเติมตัวอักษรลงในคำๆนั้นให้ถูกต้อง

3) รายการทายภาพหรือคำปริศนา (Word Communication) เป็นรายการที่พิธีกร หรือบุคคลที่มีชื่อเสียงจะเป็นผู้บอกใบ้ของคำปริศนา ให้กับผู้แข่งขันที่มาจากทางบ้าน ถ้าผู้แข่งขันสามารถทายคำปริศนาได้ถูกต้อง ก็จะได้รับรางวัลไป

4) รายการตอบคำถามเพื่อทายปริศนา (Puzzle) เป็นกระบวนการตอบคำถามเพื่อที่จะทายปริศนาที่ซ่อนไว้ให้ถูกต้อง

5) รายการที่มีแขกรับเชิญมาร่วมรายการ (Panel) เป็นรายการที่ใช้ผู้แข่งขันที่เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงประมาณ 3-4 คน โดยผู้แข่งขันจะต้องจับคู่ หรือทายปริศนาของปริศนินี้ในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความลับว่าใครเป็นเจ้าของความลับ หรือทายอาชีพ เป็นต้น

6) รายการจับคู่บุคคล (People) จะเน้นเรื่องการจับคู่บุคคล ความสัมพันธ์ของบุคคล โดยรูปแบบรายการนี้จะใช้ผู้แข่งขันธรรมดา จากที่บ้าน มาจับคู่เพื่อร่วมทีมกันแข่งขันกับคู่อื่น ๆ ในรายการ เช่น ทีมคุณแม่ลูก ทีมคู่พี่น้อง หรือ ทีมคู่สามีภรรยา เป็นต้น

7) รายการเพื่อโชว์ความสามารถ (Stunts) เป็นรายการที่ให้ผู้เข้าแข่งขัน บุคคลต่าง ๆ มาแสดงความสามารถพิเศษแบบแปลก ๆ เพื่อรับเงินหรือของรางวัล

8) รายการที่เน้นการเสี่ยงโชคเป็นหลัก (Gambling) เป็นรายการเกมโชว์ที่มีลักษณะของการพนัน การเสี่ยงโชค ซึ่งผู้แข่งขันต้องตอบคำถามเบื้องต้นให้ถูกต้องเสียก่อน จึงจะมีสิทธิ์ที่เข้าไปเสี่ยงโชคในรูปแบบต่าง ๆ อาทิเช่น การหมุนวงล้อ การทอดลูกเต๋า การเปิดแผ่นป้าย เป็นต้น

9) รายการใบ้คำ (Charades) เป็นรายการที่ผู้แข่งขันอาจจะต้องเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง หรือบุคคลจากที่บ้านก็ได้ ซึ่งในการแข่งขันจะแบ่งผู้เข้าแข่งขันออกเป็นทีม อาจแบ่งออกเป็น 2 ทีม โดยผู้เข้าแข่งขันจะต้องใบ้คำปริศนาที่เตรียมไว้ ซึ่งคำใบ้นั้นอาจเป็นชื่อภาพยนตร์ ชื่อหนังสือ หรือ คำวลีต่าง ๆ ในการใบ้คำนั้นจะไม่ใช้การพูด แต่จะเป็นการใช้ภาษาทางร่างกาย (Body Language) (เจฟเฟอร์สัน เกรแฮม อ้างถึงใน อรุณช สุคประเสริฐ, 2538, หน้า 17-18)

การจำแนกรายการเกมโชว์ตามสัดส่วนระหว่างความบันเทิง และสาระความรู้ สามารถจำแนกได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. รายการเกมโชว์ประเภทที่เน้นสาระ ความรู้เป็นหลัก รายการเกมโชว์ประเภทที่เน้นสาระความรู้เป็นหลัก มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความรู้ และสาระด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ทั่วไป ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือแม้กระทั่งความรู้สำหรับแม่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่รายการแบบนี้ จะเป็นรายการที่มีรูปแบบการแข่งขันตอบปัญหา (Quiz Show) และมักกำหนด วัตถุประสงค์ที่ค่อนข้างสัมพันธ์และสอดคล้องกับผู้ชมกลุ่มเป้าหมายอย่างค่อนข้างชัดเจน

เนื้อหาของรายการเกมโชว์ประเภทที่เน้นสาระ ความรู้เป็นหลัก จะเป็นการแข่งขันตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบ

1.1 ความรู้ทางด้านวิชาการ เนื้อหาของรายการที่ส่งเสริมความรู้ทางด้านวิชาการนี้ ก็คือความรู้ที่มาจากพื้นฐานการศึกษาหรือวิชาการแขนงต่าง ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ เป็นต้น ผู้แข่งขันจะต้องอาศัยความรู้พื้นฐานทางการศึกษาของตนมาช่วยในการตอบคำถามด้วย รายการประเภทนี้จึงมักมีผู้แข่งขันที่เฉพาะกลุ่ม เช่น ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นต้น

1.2 ความรู้รอบตัว นอกจากรายการที่เน้นความรู้ทางด้านวิชาการแล้ว ก็ยังมีรายการเกมโชว์ประเภทที่เน้นสาระความรู้เป็นหลักอีกประเภทหนึ่ง ที่เน้นความรู้เช่นกัน แต่เป็นการเน้นความรู้รอบตัว หรือความรู้ทั่วไป เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาของแต่ละบุคคล

2. รายการเกมโชว์ประเภทที่เน้นความบันเทิงเป็นหลัก รายการเกมโชว์ประเภทที่เน้นความบันเทิงเป็นหลัก มีวัตถุประสงค์ที่จะผลิตรายการ โดยนำเสนอความบันเทิง ความสนุกสนานเป็นหลัก ซึ่งในความบันเทิงนั้นอาจมีสาระ ความรู้สอดแทรกอยู่บ้าง โดยสาระ เหล่านั้นมักเป็นข้อคิดต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตหรือข้อเสนอนะในเรื่องต่าง ๆ รายการประเภทนี้จะอยู่ในรายการรูปแบบของรายการประเภทเกม (Game) แทบทั้งสิ้น

รายการเกมโชว์ประเภทที่เน้นความบันเทิงเป็นหลัก ส่วนใหญ่จะเป็นการแข่งขันที่ใช้คำถามคำตอบหรือให้ผู้แข่งขันใช้ทักษะทางร่างกาย ซึ่งมักจะเป็นสิ่งที่ท้าทาย ตื่นเต้น หรือทำให้ดูตลก ขบขัน เพื่อให้ผู้ชมรู้สึกสนุกสนาน เนื้อหาของรายการเกมโชว์ประเภทที่เน้นความบันเทิงเป็นหลัก สามารถแบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ

2.1 เนื้อหาเกี่ยวกับความรู้รอบตัว คำถามโดยทั่วไปที่ใช้ในการแข่งขันจะเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับความรู้รอบตัว หรือความรู้เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป ซึ่งมีความเป็นวิชาการน้อยลง และผู้แข่งขันมักจะต้องใช้ไหวพริบ ปฏิภาณ เซอร์ปัญญา เป็นส่วนใหญ่ในการแข่งขัน

2.2 เนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลทั่วไป รายการประเภทนี้ ผู้แข่งขันจะต้องตอบคำถาม หรือทายใจบุคคลทั่ว ๆ ไป ว่าพวกเขาคิดอะไร หรือคิดอย่างไรเกี่ยวกับประเด็นนั้น ๆ ผู้แข่งขันต้องพยายามตอบให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด จึงจะได้คะแนน

2.3 เนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลที่จำเพาะเจาะจง รายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลที่จำเพาะเจาะจง จะมุ่งประเด็นไปที่ความเข้าใจเรื่องปัจเจกบุคคล คำถามจะเป็นการทายใจคู่แข่งด้วยกัน หรือการทายใจผู้แข่งขันฝ่ายตรงข้ามก็ได้ อาจเป็นคำถามที่มาจากเรื่องจริงของผู้แข่งขันเอง หรือ อาจจะเป็นคำถามที่มาจากเหตุการณ์ที่สมมุติขึ้นมาเองก็ได้

3. รายการเกมโชว์ที่เน้นทั้งสาระ ความรู้ และความบันเทิง รายการเกมโชว์ที่เน้นทั้งสาระ ความรู้ และความบันเทิงนั้นมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ชม ได้รับทั้งความบันเทิง และสาระความรู้ควบคู่กันไป แต่สาระความรู้นั้นจะไม่ถูกนำเสนอมากจนเกินไป เพราะจะทำให้ผู้ชมรู้สึกเบื่อได้ การจะทำรายการเกมโชว์ให้มีทั้งสาระ ความรู้ และความบันเทิงไปด้วย จึงต้องทำให้ทั้ง 2 ส่วนนี้สมดุลกัน ถ้ามีสาระความรู้มากเกินไป ก็อาจทำให้ผู้ชมเบื่อได้ แต่ถ้ามีความบันเทิงมากเกินไป ก็จะกลายรายการเกมโชว์ประเภทที่เน้นทั้งสาระและความรู้ และความบันเทิง จึงต้องรู้จัก

สอดแทรกสาระ ความรู้ต่าง ๆ ไปในความบันเทิงรูปแบบต่าง ๆ ไม่ให้ผู้ชมรู้สึกว่าเป็นการยัดเยียด แต่ให้ผู้ชมรู้สึกซึมซับความรู้เหล่านั้นไปเอง

สำหรับรายการเกมโชว์ประเภทที่เน้นทั้งสาระ ความรู้ และความบันเทิง ส่วนใหญ่นั้น มักจะเป็นรายการที่มีทั้งเกม และการแข่งขันตอบคำถาม เนื้อหาของรายการอาจจะเป็นเรื่องของ ความรู้ทั่วไป หรือความรู้รอบตัว ซึ่งรายการประเภทตอบปัญหา (Quiz Show) ที่เกี่ยวกับความรู้ ทั่วไปในปัจจุบันนี้ถือเป็นตัวอย่างที่ดีของรายการประเภทที่เน้นทั้งสาระ ความรู้ และความบันเทิง เพราะนอกจากผู้ชมจะได้รับสาระความรู้จากทางรายการแล้ว ก็ยังได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลินอีกด้วย (อรนุช สูดประเสริฐ, 2538, หน้า 73-88)

ถึงแม้มีลักษณะการจัดรายการเกมโชว์จะมีหลายประเภทอย่างที่กล่าวมา ซึ่งแตกต่างกันไปตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของรายการ แต่ปัจจัยสำคัญที่รายการเกมโชว์ ต้องคำนึงถึงสิ่งที่ ดึงดูดใจต่อไปนี้

3.1 ความสนุกสนาน ชวนหัว (Comedy) การแทรกอารมณ์ขันชวนหัวจะสามารถดึงดูด ผู้ชมได้เป็นจำนวนมาก เพราะธรรมชาติของคนเราชอบที่จะหัวเราะ และสิ่งที่ทำให้คนหัวเราะได้ นั้นก็คือ ความผิดพลาด จุดอ่อน ปมด้อย และกิริยาอาการแปลก ๆ ของคนอื่น

ในปัจจุบันรายการเกมโชว์มักจะยึดสิ่งดึงดูดนี้เป็นสำคัญ คือทำอย่างไรก็ได้ให้คนดู รู้สึกขบขัน สนุกสนาน ดังนั้นรายการในเกมนโชว์หลายรายการจึงมีนักแสดงตลกเป็นพิธีกรอยู่ด้วย เพื่อเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของความสนุกชวนหัว นอกจากนี้รายการเกมโชว์ที่ให้ผู้เข้าแข่งขันทำ ท่าทางแปลก ๆ เพื่อสื่อความหมายหรือต้องร่วมเล่นเกมที่อาศัยสมรรถภาพทางร่างกายสูงนั้นก็ มีมากขึ้นเป็นการนำสิ่งดึงดูดใจข้อนี้มาใช้นั่นเอง

3.2 ความขัดแย้ง (Conflict) ความขัดแย้งก็เป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถดึงดูดใจได้ ความสนใจ ของผู้ชมมักเกิดขึ้นจากความขัดแย้งในส่วนที่เหมาะสม รายการเกมโชว์หรือรายการที่มีการแข่งขัน เป็นการทำให้ผู้ร่วมรายการอยู่ในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ในธรรมชาติ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์กับตัวเอง หรือระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่เกิดขึ้นกับธรรมชาติ รายการเกมโชว์นำความขัดแย้งต่าง ๆ ออกมาใช้ได้อย่างเหมาะสมโดยอยู่ในรูป ของกฎ กติกา เงื่อนไขต่าง ๆ

3.3 การมีส่วนร่วม (Participation) รายการเกมโชว์ที่สามารถดึงดูดผู้ชมได้ดีจะต้อง ทำให้ผู้ชมรู้สึกที่กำลังแข่งขันอยู่ด้วย พยายามตอบคำถามหรือลุ้นไปกับผู้เข้าแข่งขันด้วย และสิ่งที่ ช่วยสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมได้ก็คือ ความคุ้นเคย ดังนั้นรายการเกมโชว์จึงจัดพิธีกรและ

ผู้เข้าแข่งขันที่ผู้ชมทั่วไปคุ้นเคย มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ เช่น ดารา นักร้องมาร่วมในรายการ (ปมูข ศุภสาร และ พิไลพรรณ ปุกหุด, 2530, หน้า 27-28)

ซึ่งการมีส่วนร่วมมี 3 รูปแบบ ดังนี้

การมีส่วนร่วมของผู้ชมในการแข่งขัน ผู้ชมที่บ้านจะมีส่วนร่วมเล่นเกมในบางช่วงของรายการ แม้ว่าจะชมอยู่ที่บ้านก็ตาม เช่น การโทรศัพท์ร่วมสนุกตอบคำถาม หรือเขียนไปรษณียบัตรชิงรางวัล เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของผู้ชมรายการในสตูดิโอที่ใช้จัดรายการ

การมีส่วนร่วมของผู้ชมที่บ้านขณะชมรายการ ซึ่งอาจไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแข่งขัน แต่สามารถมีส่วนร่วมทางความรู้สึกและจิตใจที่ส่งแรงเชียร์ผู้เข้าแข่งขัน หรือเล่นเกมไปพร้อมกับผู้เข้าแข่งขันอย่างไม่วู้อ้ว

3.4 ความสนใจของมนุษย์ (Human Interest) การที่ผู้ชมจะติดตามรายการเกมโชว์นั้น ส่วนหนึ่งมาจากความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็นว่าคนอื่นเขาคิดกันอย่างไร มีปฏิกิริยาอย่างไร เมื่ออยู่ในสถานการณ์คับขัน โดยเฉพาะถ้าคน ๆ นั้นเป็นดารา นักร้องที่มีชื่อเสียง

3.5 ความตื่นเต้นเร้าใจ (Exciting) เป็นสิ่งดึงดูดที่ขาดไม่ได้ในรายการเกมโชว์ เป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้ชมมีความตื่นเต้นและสนใจรายการมากขึ้น รวมทั้งสามารถจดจำรายการได้ดีโดยใช้วิธีการต่าง ๆ โดยเฉพาะการแจกรางวัลที่มีมูลค่าสูง จะทำให้ผู้ชมเกิดการเอาใจช่วยและตื่นเต้นไปกับผู้เข้าแข่งขันด้วย (วิภาพร กลิ่นฟุ้ง, 2544, หน้า 14)

นอกจากนี้แล้ว ยังมีสิ่งดึงดูดใจอื่น ๆ ได้แก่ แรงดึงดูดทางเพศ การใช้พิธีกรชายหญิง มาเชื่อมระหว่างรายการกับผู้เข้าแข่งขัน และผู้ชมที่บ้าน หรือการเร้าอารมณ์ เช่น ผู้ชมอาจรู้สึกเสียใจหรือเห็นใจกับผู้แพ้เกมการแข่งขัน สิ่งดึงดูดใจต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้จัดควรนำมาเป็นข้อคิดในการจัดรายการเกมโชว์ให้ประสบความสำเร็จ

องค์ประกอบในการผลิตรายการเกมโชว์

การผลิตรายการเกมโชว์ให้ประสบความสำเร็จ สามารถครองใจผู้ชมได้นั้น จำเป็นต้องสร้างความกลมกลืนของเนื้อหาสาระ และความบันเทิงให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้ผู้ชมจะได้รับอารมณ์ในการชมพร้อมกับได้เนื้อหาสาระที่สอดแทรกอยู่ในความสนุกสนานนั้น ซึ่งความกลมกลืนดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้เมื่อรายการเกมโชว์นั้นมีความลงตัว ด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1) เนื้อหาของรายการ รายการเกมโชว์โดยทั่วไปนั้นมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับเกมการแข่งขัน เพื่อสร้างความบันเทิง และสร้างความสนุกสนานให้กับผู้ชมเป็นสำคัญ ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนทั่ว ๆ ไป มุ่งให้ความบันเทิงเป็นสำคัญ แม้จะมีการสอดแทรกประโยชน์ให้กับผู้รับชมบ้าง

ทางอ้อม โดยผ่านบทสนทนาของพิธีกรชาย-หญิง ของรายการก็ตาม ซึ่งตามนโยบายของรายการนั้น ผู้เข้าร่วมแข่งขันจะต้องเป็นดารา นักร้อง หรือบุคคลมีชื่อเสียง หรือมีผลงานในวงการบันเทิงเท่านั้น จึงจะได้เข้ามาร่วมการแข่งขัน โดยจะแบ่งเป็นทีมให้ผู้ชมได้ร่วมเชียร์ทีมที่ชื่นชอบ

2) รูปแบบ และวิธีการนำเสนอรายการเกมโชว์จะสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชมไม่ให้ละความสนใจจากรายการ ไปดูรายการอื่นจนกว่าจะจบ หรือจนกว่าเกมการแข่งขันนั้น จะรู้แพ้รู้ชนะ องค์ประกอบในเรื่องของรูปแบบ และวิธีการนำเสนอนี้ นับได้ว่าเป็นกลวิธีสำคัญของ การผลิตรายการเกมโชว์เป็นอย่างมาก เพราะในการกำหนดรูปแบบ และวิธีการนำเสนอ นั้น จะต้อง สอดคล้องกับเนื้อหาของรายการ และวัตถุประสงค์ด้วย

3) บทโทรทัศน์ รายละเอียดในบทโทรทัศน์สำหรับรายการเกมโชว์ส่วนมากแล้วนั้น จะเป็นเพียงบทวิทยุโทรทัศน์แบบคร่าว ๆ (The Fact or Running Sheet) เนื่องจากเป็นรายการที่มีการทำเป็นประจำรูปแบบเดียวกันทุกอาทิตย์ ดังนั้นในบทวิทยุโทรทัศน์แบบคร่าว ๆ นี้ จะบอกไว้เพียงรายละเอียดในรายการ การลำดับรายการ และบทพูดเพียงบางส่วนเท่านั้น ซึ่งบอกเพียงคำสั่ง ของส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญในรายการ ฉาก คิวการแสดง และการแทรกเทป (VTR-Insert) เข้าไปในแต่ละ ช่วงของรายการเท่านั้น ทั้งนี้เพราะในการดำเนินรายการเกมโชว์นั้น ต้องมีความเป็นธรรมชาติ ไม่มีการบอกรับท ทั้งในส่วนของผู้พิธีกร และผู้เข้าแข่งขัน ทำให้สามารถแสดงออกถึงความเป็นตัว ของตัวเอง รวมทั้งสามารถแสดงความรู้สึกที่แท้จริง เพื่อสร้างอารมณ์ร่วมให้สามารถคล้อยตามได้ กับบรรยากาศของรายการในเทปนั้น ๆ ด้วย

ลักษณะของบทวิทยุโทรทัศน์ที่ดีในรายการเกมโชว์ มีดังนี้

- สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายการ
- สามารถเสริมให้การดำเนินรายการเป็นไปโดยราบรื่น ต่อเนื่องไม่ติดขัด
- สามารถถ่ายทอดเนื้อหาของรายการให้ผู้ชมได้เต็มที่
- กระชับ ไม่ยืดเยื้อ และเข้าใจง่าย
- ควรสอดแทรกสาระ หรือข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ชมบ้าง แต่ควรระวังอย่าให้เป็น การสอนหรือบอกตรงเกินไป เพราะอาจทำให้ผู้ชมเกิดความเบื่อหน่ายได้ (หยุดยัย เกียรติพรพาณิชย์, 2542, หน้า 9)

4) ฉาก หากจะเปรียบเทียบแล้ว ฉากก็จะเปรียบเสมือนรูปร่างหน้าตาของรายการวิทยุ โทรทัศน์ โดยจะทำหน้าที่สร้างบรรยากาศ และอารมณ์ของผู้ชมให้คล้อยตามในเนื้อหา ซึ่งจะต้อง สอดคล้องกับแนวคิด (Concept) ของรายการ ตั้งแต่ลักษณะของรายการ ลักษณะของเกม วิธีเล่น จำนวนผู้เข้าแข่งขัน ลักษณะของพิธีกร รวมถึงทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับตัวรายการ หรือเกมทั้งหมด

ทั้งนี้ทั้งนั้น ฉากจะต้องนึกถึงประโยชน์ในการใช้สอย ความสะดวก และความเหมาะสม ในด้านเทคนิคการผลิตรายการอีกด้วย เพราะในการผลิตรายการนั้น กล้องจะต้องเคลื่อนไหวไปยังส่วนต่าง ๆ ของฉากในรายการ รวมไปถึงประโยชน์การใช้สอยในการแข่งขันอีกด้วย

5) ผู้ร่วมรายการ เนื่องมาจากรายการเกมโชว์นั้นต้องสร้างบรรยากาศของความสนุกสนานให้เกิดขึ้นในรายการ ซึ่งในการบันทึกเทปนั้น จำเป็นต้องมีเสียงหัวเราะมาเป็นตัวช่วย ดังนั้นผู้ที่มาร่วมแข่งขัน จึงมีส่วนสำคัญในการสร้างบรรยากาศให้รายการสนุกสนานขึ้น ส่วนใหญ่นั้นผู้ร่วมรายการจะเป็นแขกรับเชิญ ที่เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงในวงการบันเทิง โดยมากมักจะเป็นดารา และนักร้อง ทั้งนี้เพื่อดึงดูดผู้ชมรายการ และสร้างบรรยากาศให้รายการสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อหน่าย และเนื่องจากในการดำเนินรายการนั้น พิธีกรผู้ชาย-หญิง เป็นบุคคลในวงการบันเทิง ที่เป็นที่รู้จักของประชาชนทั้งคู่ ดังนั้นการนำเอาบุคคลในวงการเดียวกันเข้ามาร่วมรายการ ก็จะทำให้รายการมีความเป็นธรรมชาติมากขึ้น เพราะทั้งพิธีกร และผู้ร่วมรายการ ต่างก็เป็นบุคคลในวงการเดียวกัน จะทำให้รายการลื่นไหลง่ายกว่า และไม่มีความประหม่าเกิดขึ้นหว่างอยู่ต่อหน้ากล้อง หรืออยู่ต่อหน้าพิธีกรในวงการบันเทิง นอกจากนั้นแล้วหากพิจารณากันถึงในเรื่องของ หลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้ร่วมรายการที่เหมาะสมกับรายการเกมโชว์แล้วนั้น การนำเอาบุคคลในวงการมาร่วมรายการก็ดูจะเหมาะสมเป็นที่สุด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของบุคลิกภาพ หน้าตาที่น่ามอง รวมทั้งมีความคมคาย พูดจาน่าสนใจสามารถดึงดูดให้คนติดตามฟังได้ ดังนั้นในการดำเนินการนำใครเข้ามาร่วมรายการจึงต้องมีการคัดเลือกและสัมภาษณ์ (Casting) ก่อน เพื่อให้แน่ใจว่าบุคคลนั้นจะสามารถสร้างบรรยากาศสนุกสนานให้รายการได้ ซึ่งผู้ร่วมรายการหรือผู้เข้าแข่งขันมี 2 ประเภท คือ

ผู้สมัครจากที่บ้าน ซึ่งเป็นผู้ที่สนใจจะร่วมสนุกในรายการ โดยส่งจดหมายเล่าประวัติส่วนตัวที่คิดว่าน่าสนใจเพื่อให้รายการคัดเลือก เมื่อทางรายการเกิดความสนใจจะนัดติดต่อสัมภาษณ์เพื่อคัดเลือกมาร่วมรายการต่อไป

แขกรับเชิญ ได้แก่ ผู้มีชื่อเสียงรู้จักกันดีของประชาชน เช่น ดารา นักร้อง นักการเมือง หรือผู้มีชื่อเสียงในวงการต่าง ๆ ซึ่งแขกรับเชิญนี้เองจะมีส่วนช่วยดึงดูดความสนใจจากผู้ชมรายการ

6) ผู้ชมในห้องส่ง สิ่งสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่มีความสนุกสนาน และตื่นเต้นเร้าใจของรายการ ที่จะส่งผลต่อความสนใจของผู้ชมรายการนั้นมาจากเสียงปรบมือ และเสียงเชียร์ของผู้ชมในห้องส่งนั่นเอง ดังนั้นองค์ประกอบนี้เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ของรายการเกมโชว์ นอกจากนี้แล้วยังสร้างกำลังใจให้แก่ผู้เข้าแข่งขันอีกด้วย ซึ่งจะมีการนำเอาทีมผู้เข้าชมมาชมรายการในห้องส่งทุกครั้ง ที่บันทึกเทปอัดรายการด้วย

7) ทีมงานผลิตรายการ โดยทั่วไปแล้วในการผลิตเกมโชว์มีทีมงานหลัก ๆ ดังนี้

ผู้บริหารการผลิต (Executive Producer) เป็นผู้ออกความคิดหลัก ๆ ของรายการ แต่มักจะไม่ใช่ของกันมากนัก ในด้านผลิตรายการ นอกจากนี้ยังเป็นผู้จัดการด้านรายได้ และรายจ่ายด้วย

ผู้ผลิตรายการ (Producer) ซึ่งอาจมีหลายคน โดยจะแบ่งหน้าที่ในการรับผิดชอบรายการ ในส่วนต่าง ๆ ทั้งหมด โดยจะรับความคิด และนโยบายมาจากผู้บริหารการผลิต (Executive Producer) อีกต่อหนึ่ง

ผู้เขียนบทโทรทัศน์ (Script Writer) เป็นผู้รับเอาความคิดมาจากผู้ผลิตรายการ (Producer) และหาข้อมูลต่าง ๆ มาเขียนเป็นบทโทรทัศน์

ผู้กำกับรายการ (Director) จะรับผิดชอบงานในการผลิตขณะถ่ายทำทั้งหมด ซึ่งตำแหน่งนี้ จะต้องมีความสามารถในเรื่องของอารมณ์ เข้าใจมุขกลิ้ง เรื่องของภาพและเสียง เพื่อสร้างความต่อเนื่องในรายการให้เกิดขึ้น

ฝ่ายสร้างสรรค์รายการ (Creative) เป็นผู้คิดรูปแบบของรายการให้น่าสนใจและมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง รวมทั้งสร้างความสนุกสนานให้เกิดขึ้นในรายการ

ผู้กำกับเวที (Stage Manager) เป็นผู้ทำหน้าที่ควบคุมบท และดูแลส่วนต่าง ๆ ของรายการ ในขณะที่ถ่ายทำว่ามีปัญหาอะไรบ้าง โดยจะประสานงานกับผู้กำกับรายการที่ควบคุมอยู่อีกห้อง

ช่างกล้อง (Camera Man) มีหน้าที่รับคำสั่งจากผู้กำกับรายการที่ควบคุมอยู่ในห้อง และเป็นผู้รับคำสั่งในการจับภาพขนาดต่าง ๆ รวมทั้งควบคุมตำแหน่งการเคลื่อนไหวของกล้อง

นอกจากนี้แล้ว ยังมีฝ่ายต่าง ๆ อีกหลายฝ่ายที่มีความสำคัญมาก และมีส่วนช่วยให้การผลิตรายการในแต่ละเทปนั้นเป็นไปได้อย่างราบรื่น เช่น ฝ่ายจัดฉาก ฝ่ายแสง ผู้ควบคุมเสียง ฝ่ายหาอุปกรณ์เสื้อผ้า ช่างแต่งหน้า เป็นต้น

8) ผู้อุปถัมภ์รายการ (Sponsor) ผู้อุปถัมภ์รายการจัดเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตรายการ โดยปกติแล้วนั้น รายการวิทยุโทรทัศน์ทุกรายการจะต้องมีผู้อุปถัมภ์รายการเป็นผู้สนับสนุน ทางด้านการเงิน ด้วยการซื้อเวลาโฆษณา และผู้อุปถัมภ์ให้รางวัลกับผู้เข้าแข่งขันด้วย เพราะรางวัลที่มีมูลค่าสูง จะเป็นตัวกระตุ้นความสนใจให้แก่ผู้ชมให้ติดตามในรายการ และร่วมเอาใจช่วยไปกับผู้เข้าแข่งขันที่ตนชื่นชอบได้เป็นอย่างมาก

9) พิธีกร พิธีกรมีหน้าที่นำเสนอรายการตามรูปแบบรายการที่วางเอาไว้ จัดได้ว่าเป็นตัวแทนของทีมงานและรายการ ซึ่งมีภาระในการรับผิดชอบความเป็นไปตลอดรายการด้วยความสามารถของตนเอง ต้องสร้างบรรยากาศสนุกสนานเป็นกันเองให้เกิดขึ้นกับทั้งผู้แข่งขัน ผู้ชม

ทางบ้านและผู้ชมในห้องส่ง ดังนั้นจะเห็นได้ว่า รายการเกมโชว์ส่วนใหญ่ในปัจจุบัน มักจะนิยมนำเอาผู้ที่มีชื่อเสียง หรือเป็นที่นิยมของประชาชนมาเป็นพิธีกรดำเนินรายการ

องค์ประกอบทั้งหมดนี้ เป็นสิ่งสำคัญในการผลิตรายการเกมโชว์ ซึ่งผู้ผลิตจะต้องพิจารณาและเลือกสรรในแต่ละองค์ประกอบ เพราะองค์ประกอบที่ดีจะสามารถสร้างสรรค์ออกมาเป็นรายการเกมโชว์ที่ประสบความสำเร็จได้ (จิตราภา พิมพ์ประสานต์, 2544, หน้า 6)

หลักในการผลิตรายการเกมโชว์

ในการผลิตรายการเกมโชว์มีหลักที่ต้องคำนึงถึง ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของรายการเกมโชว์ วัตถุประสงค์ของรายการเกมโชว์สามารถกำหนดได้ใน 2 ระดับ คือ ระดับสถานีและระดับรายการ

1.1 วัตถุประสงค์ในระดับสถานี ได้แก่

เพิ่มจำนวนและสร้างความสนใจให้แก่ผู้ชมรายการของสถานี นโยบายของสถานี โดยทั่วไปย่อมต้องการให้ผู้ชมติดตามรายการของสถานีมากที่สุด รายการเกมโชว์เป็นรายการหนึ่งที่สามารถดึงดูดผู้ชมได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นรายการที่ให้ความบันเทิง ความสนุกสนานและเป็นสิ่งที่ผู้ชมชื่นชอบ แต่ทั้งนี้ต้องหาช่วงเวลาที่เหมาะสม และมีการวางแผนรายการและวางแผนประชาสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันไปด้วยวัตถุประสงค์ในการดึงผู้ชมจึงจะประสบความสำเร็จ

ขายธุรกิจ รายการเกมโชว์เป็นรายการที่ขายเวลาโฆษณาได้ดี สอดแทรกสินค้าได้หลายรูปแบบ เป็นการหารายได้เข้ารายการได้ดีทางหนึ่ง แต่ผู้ผลิตรายการต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการจัดทำโฆษณาด้วย ไม่ควรละเมิดข้อบังคับต่าง ๆ ของทางรายการและของรางวัลที่จะมอบให้แก่ผู้เข้าแข่งขันนั้นไม่ควรนำเอามาเป็นสิ่งล่อใจ หรือให้ง่ายเกินไป เพราะจุดประสงค์ของการเข้ามาร่วมรายการ จะเปลี่ยนเป็นความอยากได้ของรางวัลเป็นหลัก

1.2 วัตถุประสงค์ระดับรายการ ของรายการเกมโชว์ในระดับรายการมีดังนี้

ให้ความบันเทิง ในรายการเกมโชว์ประเภทแข่งขันโดยใช้ทักษะทางร่างกาย และไหวพริบเชาว์ปัญญา นั้น มักมีความสนุกสนานเพลิดเพลินแทรกอยู่ในเนื้อหาของรายการ ตัวผู้เข้าแข่งขันและพิธีกรก็มีส่วนร่วมในความบันเทิงด้วย เช่น มีอารมณ์ขัน มีปฏิริยาแปลก ๆ เมื่อผู้ชมชมแล้วสนุกสนานเกิดอารมณ์ร่วมไปด้วย แต่รายการเกมโชว์ก็ควรสอดแทรกสาระความรู้ไปด้วยเป็นการให้ความบันเทิงอย่างมีสาระ ไม่ไร้เหตุผลจนเกินไป ก็จะทำให้สามารถดึงดูดผู้ชมให้ติดตามรายการได้ดีทีเดียว

ให้ความรู้ ความรู้ในที่นี้มีทั้งแบบเป็นความรู้โดยตรง และความรู้รอบตัว หรือความรู้ที่ใช้สามัญสำนึกตอบได้ รายการที่ให้ความรู้โดยตรงก็คือ รายการประเภทแข่งขันตอบปัญหา อาจเป็น

การตอบปัญหาทั้งรายการ เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของรายการก็ได้ ส่วนรายการเกมโชว์ที่ให้ความรู้รอบตัวหรือให้ความรู้ทางอ้อมนั้น เนื้อหาทั้งหลายอาจแทรกอยู่ในกิจกรรม ในกติกาหรือในคำถาม ซึ่งผู้จัดจะออกแบบให้มากขึ้นแล้วแต่ตามความเหมาะสม หรืออาจอาจจะเป็นการแข่งขันตอบปัญหาความรู้รอบตัวทั้งรายการก็ได้

เชื่อมความสัมพันธ์คือ จุดประสงค์ข้อนี้ยังไม่ค่อยมีผู้ผลิตรายการใดคำนึงถึงกันนัก เพราะการลงทุนสูง วางแผนล่วงหน้านาน และมีลักษณะรายการที่ไม่แสวงหาผลกำไรการผลิตรายการประเภทนี้เป็นการแข่งขันระหว่างทีมต่าง ๆ ทีมแต่ละทีมเป็นตัวแทนของกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มชน เช่น อาจเป็นตัวแทนระดับจังหวัดหรือระหว่างเขตกับอำเภอ หรือในระดับครอบครัวก็ได้ ซึ่งความจริงหากผู้ผลิตคิดถึงวัตถุประสงค์ข้อนี้แล้ว จะได้กลุ่มผู้ชมแบบกระจายในหลายอาชีพทีเดียว รายการเกมโชว์แบบนี้ในต่างประเทศมักเป็นการใช้ทักษะทางร่างกายหรือไหวพริบปฏิภาณมีการใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่มีการลงทุนสูง ซึ่งมักจัดขึ้นในระหว่างเทศกาลหรือฤดูกาลพักผ่อน

2. กลุ่มเป้าหมาย เนื้อหาของรายการเกมโชว์ควรจะสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ของรายการเกมโชว์ ส่วนใหญ่มี 2 กลุ่ม คือ ประชาชนทั่วไป กับ กลุ่มเฉพาะ

2.1 กลุ่มประชาชนทั่วไป ซึ่งกลุ่มนี้มักจะเป็นรายการประเภทเกมที่สนุกสนาน เข้าใจง่าย เหมาะกับทุกเพศทุกวัย

2.2 กลุ่มเฉพาะ เนื้อหารายการจะแปรผันไปตามลักษณะของกลุ่มเป้าหมายนั้น ๆ โดยใช้ลักษณะทางประชากรศาสตร์ในการแยกกลุ่มผู้ชมที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เช่น ถ้ากลุ่มเป้าหมายเป็นเด็ก นักเรียน นักศึกษา รายการก็ควรจะมีลักษณะเป็นการแข่งขัน ตอบปัญหา ความรู้ในระดับการศึกษา หรือเรื่องที่แม่บ้านสนใจ เป็นต้น

3. วัน เวลา และระยะเวลาในการนำเสนอ วัน เวลา และระยะเวลานำเสนอรายการ ควรจะให้สอดคล้องกับรูปแบบเนื้อหาของรายการ และกลุ่มเป้าหมายของรายการ กล่าวคือวัน เวลาที่จะนำเสนอรายการเกมโชว์นั้นจะต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายของรายการ เช่น กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเรียน นักศึกษา เวลาในการนำเสนอควรเป็นวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ หรือเวลาเย็นหลังเลิกเรียน ถ้าเป็นกลุ่มแม่บ้านก็ควรเสนอรายการในวันธรรมดา เวลาช่วงกลางวัน เพราะเป็นเวลาที่แม่บ้านสามารถเปิดรับชมรายการได้

นอกจากนี้ระยะเวลาในการนำเสนอรายการ เป็นตัวกำหนดเนื้อหาและรูปแบบของเกม เช่น ถ้าเสนอระยะเวลาเพียง 30 นาที เนื้อหาของเกมก็ควรจะสั้นกระชับ มีขั้นตอนการเล่นเกมน้อยกว่ารายการที่มีเวลา 1 ชั่วโมง และมีผลต่อเนื้อหารายการด้านองค์ประกอบ เพราะถ้ามีเวลามาก

แต่เกมที่น่าเสนอใช้เวลาในการเล่นสั้นกว่าเวลารายการ ควรจะนำเนื้อหาอื่นมาบรรจุไว้ในรายการด้วย เช่น ละครสั้น VTR ที่เกี่ยวข้องกับรายการเกมโชว์นั้น

กระบวนการในการผลิตรายการเกมโชว์

เมื่อกระบวนการทางความคิดและองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ของรายการเกมโชว์ได้ส่งผลสรุปแน่ชัดแล้วว่า รูปแบบเนื้อหาและวิธีการนำเสนอเป็นอย่างไร กระบวนการผลิตรายการเกมโชว์เพื่อออกอากาศจึงควรมีดังนี้

1. วิจัยหรือค้นคว้าข้อมูล ในการผลิตรายการเกมโชว์จะต้องหาข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบ เวลา และควรที่จะศึกษาโครงการหรือแนวความคิดเสียก่อนว่า สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย และเวลาหรือไม่ ทุกอย่างเป็นการคาดเดาล่วงหน้าทั้งสิ้น และข้อมูลที่รวบรวมมาได้จะช่วยในการตัดสินใจ ส่วนการวิจัยควรกระทำเมื่อรายการออกอากาศไปแล้วด้วย เพราะจะได้ข้อมูลที่ทำให้ทราบว่ารายการเป็นไปตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ หากมีจุดอ่อนจะได้หาทางปรับปรุงแก้ไขด้วยวิธีการอื่น ๆ ต่อไป

2. การบรรจุรายการไว้ในตารางออกอากาศ หลังจากรวบรวมข้อมูลแล้วก็จะนำมาบรรจุไว้ในตารางออกอากาศเหมือนการจัดรายการทั่วไป เมื่อเลือกเวลาสำหรับรายการออกอากาศสำหรับรายการเกมโชว์ได้แล้ว ก็ต้องพิจารณาด้วยว่ารายการของสถานีอื่นที่ออกอากาศในเวลาเดียวกับรายการของเรานั้น จะเป็นคู่แข่งของเราต่อไปหรือไม่และเรามีวิธีดึงผู้ชมในเวลาดังกล่าวให้ได้มากที่สุดได้อย่างไร

3. การวางแผนผลิตรายการ รายการเกมโชว์จะต้องเป็นรายการที่มีเอกภาพ มีแนวคิดหรือแก่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทุกสิ่งที่ประกอบขึ้นเป็นรายการต้องมีความกลมกลืน และส่งเสริมแนวคิดของรายการเกมโชว์นั้น ถ้าจะมีความหลากหลายในรายการก็ควรมีลักษณะที่ไปในทิศทางเดียวกัน และสนับสนุนกันตลอดเวลาตั้งแต่แนวความคิดไปจนถึงการนำรายการออกอากาศ และผู้ที่รับผิดชอบในการผลิตรายการนั้นจะหยุดนิ่งกับที่ไม่ได้ จะต้องมีความคิดริเริ่มและมีความกระตือรือร้นในการผลิตผลงานให้มีคุณภาพอยู่ตลอดเวลา

4. การประชาสัมพันธ์รายการ มีส่วนทำให้รายการประสบความสำเร็จ การประชาสัมพันธ์หรือการโฆษณาอาจทั้งทำล่วงหน้า และระหว่างรายการออกอากาศ มีการให้ข่าว แจ้งรายการล่วงหน้า แจ้งความเคลื่อนไหวของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับรายการ และบางรายอาจมีการแจ้งเงื่อนไขที่ผู้ชมทางบ้านสามารถมีส่วนร่วมกับการรายการได้ สื่อประชาสัมพันธ์ไม่ควรใช้สื่อเพียงสื่อเดียว ควรประกอบกันหลาย ๆ อย่าง เมื่อทุกอย่างดำเนินไปอย่างคึกคักกันระหว่างการวางแผนการ

ประชาสัมพันธ์จะช่วยให้รายการประสบความสำเร็จได้ (ปมข ศุภสาร และ พิไลพรรณ ปุกหุด, 2530, หน้า 29-33)

ขั้นตอนการผลิตรายการโทรทัศน์

การดำเนินการถ่ายทำหรือผลิตรายการโทรทัศน์ ที่ทีมงานผู้ผลิตหรือผู้สร้างสรรค์รายการ จะต้องมีขั้นตอนการทำงานหลัก ๆ 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนก่อนถ่ายทำรายการโทรทัศน์ (Pre-Production Planning)
2. ขั้นถ่ายทำรายการโทรทัศน์ (Production)
3. ขั้นหลังการถ่ายทำรายการโทรทัศน์ (Post-Production)

โดยอธิบายแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้ (อรสา ปานขาว, 2548, หน้า 213 – 234)

1. ขั้นตอนก่อนถ่ายทำรายการโทรทัศน์ (Pre-Production Planning)

ขั้นตอนก่อนการถ่ายทำรายการโทรทัศน์ จะแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ **ขั้นวางแผนการผลิตรายการ** และ **การเตรียมการก่อนการผลิต** โดยรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ขั้นวางแผนการผลิตรายการ

การวางแผนการผลิตรายการ เป็นการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องเพราะการวางแผนจะเป็นแนวทางช่วยในการลดความซ้ำซ้อน และความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น ขณะเดียวกันการวางแผนก็สามารถปรับได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้การผลิตรายการโทรทัศน์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในการที่จะดำเนินการผลิตรายการโทรทัศน์ให้เป็นไปตามกำหนดไว้โดยผู้ผลิตรายการจำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทและขั้นตอนของการวางแผนดังต่อไปนี้ (อรสา ปานขาว, 2558, หน้า 221 – 225)

ขั้นตอนการวางแผนการผลิตรายการ เป็นการลำดับขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ ในการวางแผนการผลิตรายการโทรทัศน์ โดยประกอบไปด้วย การกำหนดแนวคิด การกำหนดวัตถุประสงค์ การศึกษากลุ่มเป้าหมาย การเลือกรูปแบบรายการ การศึกษาค้นคว้าเนื้อหา การจัดทำโครงสร้างการผลิตรายการโทรทัศน์ การเขียนบทรายการ การกำหนดบุคลากร การกำหนดวัสดุอุปกรณ์ การกำหนดสถานที่ การกำหนดงบประมาณ การกำหนดตารางเวลา การอำนวยความสะดวก และการประสานงาน ในการผลิตรายการโทรทัศน์โดยอธิบายได้ดังต่อไปนี้

การกำหนดแนวคิดในการผลิตรายการโทรทัศน์ เป็นการกำหนดว่าผู้ผลิตต้องการให้มีการผลิตรายการโทรทัศน์ที่จะนำเสนอเนื้อหาให้เป็นไปในทิศทางใด ซึ่งสามารถทำได้โดยวิธีการระดมสมองจากทีมงานแล้วนำมาจัดเป็นโครงสร้างของแนวคิดต่อไป ต่อมาคือการกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นการกำหนดจุดหมายปลายทางที่คาดหวังจะเกิดขึ้นหลังจากที่ผู้รับชม

กลุ่มเป้าหมายได้รับชมรายการแล้ว โดยวัตถุประสงค์จะมี 2 ระดับคือ วัตถุประสงค์ทั่วไป และ วัตถุประสงค์เฉพาะ ทางด้านการศึกษาและวิเคราะห์กลุ่มผู้ชมกลุ่มเป้าหมาย เป็นการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย หรือผู้ชมรายการว่ามีลักษณะอย่างไร มีพฤติกรรมในการเปิดรับรายการอย่างไร มีความชอบอย่างไร เพื่อที่จะได้นำมาใช้ในการวางแผนการผลิตรายการให้เกิดความเหมาะสมมากที่สุดและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื่องจากรายการโทรทัศน์บางรายการที่ผลิตอาจมีเนื้อหาที่เหมาะสม หรือไม่เหมาะสมกับผู้ชมกลุ่มเป้าหมายบางวัย หรือ เพศ เช่น เพศชายอาจจะชอบรายการกีฬา หรือการเมืองมากกว่าเพศหญิง เพศหญิงชอบรายการละคร หรือรายการอาหารมากกว่าเพศชาย หรือเด็กชอบดูการ์ตูน เป็นต้น ในส่วนของการเลือกรูปแบบรายการ เมื่อได้แนวคิดโครงสร้างและแนวคิดการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายในการผลิตรายการแล้วขั้นตอนต่อไปจะเป็นการเลือกรูปแบบรายการ โดยรูปแล้วรายการโทรทัศน์จะมีหลายรูปแบบ เช่น รายการสารคดี รายการสนทนา รายการละคร ต่อมาคือการศึกษาค้นคว้าข้อมูล เนื้อหา ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมสำหรับในการนำมาใช้เพื่อสนับสนุนรายการโทรทัศน์ให้มีความถูกต้อง เชื่อถือได้ และมีคุณค่า โดยเฉพาะรายการโทรทัศน์ที่มุ่งให้ความรู้ ซึ่งการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล สามารถหาได้จากแหล่งต่าง ๆ เช่น หนังสือ เอกสาร สื่อวิทยุโทรทัศน์ หลักฐานต่าง ๆ รวมถึงบุคคล ข้อมูลเนื้อหาที่ได้มานี้ จะนำมาทำการวิเคราะห์ และกำหนดประเด็นสำหรับการนำเสนอในสื่อที่ออกแบบไว้ต่อไป และการจัดทำโครงสร้างรายการโทรทัศน์ เป็นขั้นตอนหลังจากการกำหนดประเด็นเนื้อหาแล้ว โดยจะทำทั้งกระบวนการอย่างคร่าว ๆ เพื่อเป็นแนวทางหรือขั้นตอนในการผลิตรายการโทรทัศน์ โดยในโครงสร้างรายการสามารถพิจารณาได้ใน 2 มิติ คือ มิติลำดับขั้นตอนในการนำเสนอ และมีมิติในด้านองค์ประกอบ

การเขียนบทเป็นการพัฒนาจากโครงสร้างบท ให้มีรายละเอียดโดยผู้เขียนบทต้องใช้ในการจินตนาการภาพและเสียงให้มีความชัดเจนมากขึ้น แล้วให้มีความสัมพันธ์กัน อย่างไรก็ตามการเขียนบทสามารถปรับให้เกิดความเหมาะสมได้ตลอดเวลา แม้กระทั่งขณะถ่ายทำ หรือหลังการถ่ายทำรายการแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความถูกต้องเหมาะสมตามสถานการณ์ และการนำเสนอที่ราบรื่น

การกำหนดบุคลากรเป็นการกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ บุคลากรด้านเทคนิคและบุคลากรด้านรายการ การกำหนดบุคลากร ที่เกี่ยวข้องนี้ นอกจากจะช่วยในการบอกบทบาทหน้าที่แล้วยังเป็นการบอกถึงว่าใครต้องทำงานร่วมกับใครบ้าง

การกำหนดสถานที่ในการถ่ายทำรายการโทรทัศน์ โดยเป็นสถานที่ภายในห้องผลิตรายการ หรือภายนอกห้องผลิตรายการ ซึ่งจะมีความแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามสถานที่ในการ

ผลิตรายการจะถูกกำหนดไว้ตามบทรายการ เพียงแต่ผู้กำกับรายการต้องพิจารณาว่าจะผลิตรายการในสถานที่ หรือ นอกสถานที่ซึ่งจะเหมาะสมและถ่ายทอดออกมาได้ดีที่สุด

การกำหนดตารางเวลาในการผลิตรายการโทรทัศน์ว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลิตรายการในแต่ละหน้าที่จะต้องทำอะไร เมื่อไหร่ และที่ไหน และเป็นการกำหนดช่วงเวลาของการผลิตรายการโทรทัศน์ ทั้งกระบวนการ นับตั้งแต่การวางแผน การผลิต หลังการผลิต การปรับปรุง การนำไปใช้ และการประเมินผล การกำหนดเวลาในการทำงานที่ชัดเจน เป็นขั้นตอน ทำให้สามารถเห็นและติดตามความก้าวหน้าในการทำงานแต่ละระยะ และสามารถกำหนดเวลาที่แล้วเสร็จได้

การอำนวยความสะดวก เป็นกรวางแผนสิ่งของที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิตรายการ เพื่อให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น เป็นไปตามบทบาท และวัตถุประสงค์ของรายการ

การประสานงาน เป็นกลไก หรือเป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้การผลิตรายการโทรทัศน์เป็นไปตามลำดับที่มีคุณภาพ และเกิดความราบรื่น ความเข้าใจที่ตรงกัน ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ประสานงานต้องจัดทำโครงสร้างต่าง ๆ เพื่อให้การประสานงาน โดยประกอบไปด้วย การกำหนดช่องทางการสื่อสารที่ชัดเจน บอกวิธีการและเครื่องมือในการสื่อสารของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น หมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวกและรวดเร็ว ตารางกำหนดการต่าง ๆ ที่จะต้องทำเป็นลำดับขั้นตอน รวมถึงการติดต่อขออนุญาตสถานที่ในการถ่ายทำ เป็นต้น

การเตรียมการก่อนผลิตรายการ

การเตรียมการก่อนผลิตรายการ เป็นขั้นตอนการเตรียมความพร้อมจากที่วางแผนไว้ ก่อนที่จะนำไปผลิตรายการโทรทัศน์ โดยการเตรียมความพร้อมได้แก่ การเตรียมบุคลากร การเตรียมสถานที่ การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ การประสานงานการผลิต และการประชุมก่อนการผลิต รายการโทรทัศน์โดยอธิบายได้ดังนี้

การเตรียมบุคลากร เนื่องจากการผลิตรายการโทรทัศน์เป็นงานที่ทำเป็นกระบวนการ มีความซับซ้อน และมีบุคลากรเป็นจำนวนมาก และมีความหลากหลาย โดยบุคลากรจะประกอบด้วย ฝ่ายรายการและฝ่ายเทคนิค ที่ต้องมาทำหน้าที่ในการผลิตรายการร่วมกัน ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนต้องรับผิดชอบให้เกิดความชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการทำงานที่ซ้ำซ้อน หรือการทำ หรือไม่ทำหน้าที่ ซึ่งจะเป็นผลเสียต่อการผลิตรายการโทรทัศน์

การเตรียมสถานที่ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตรายการใน หรือนอกสถานที่ หรือที่เรียกกันว่า การถ่ายทำรายการภาคสนามนั้น จะต้องมีการสำรวจ และเตรียมสถานที่ ก่อนทำการผลิตรายการโทรทัศน์เสมอ ทั้งนี้จะเป็นการพิจารณาว่าสถานที่นั้น ๆ มีลักษณะอย่างไร เช่น

สภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภคที่จำเป็น และเกี่ยวข้องกับการผลิต หากไม่มีจะได้นำดำเนินการเตรียม หรืออาจเปลี่ยนที่เพื่อความเหมาะสม

การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เป็นการเตรียมหรือจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต ไม่ว่าจะเป็นทางเทคนิค หรือทางรายการ เพื่อให้เป็นไปตามที่วางแผนไว้ในโครงสร้างการผลิต รายการโทรทัศน์ การเตรียมวัสดุอุปกรณ์สามารถทำได้โดยทำการสำรวจจากสิ่งที่มีอยู่ในสถานที่ การผลิต หรือต้องจัดหาเพิ่มเติมเพื่อให้การผลิตรายการโทรทัศน์มีความสมบูรณ์

การประสานงานการผลิต เป็นการติดต่อสื่อสารและประสานงาน รวมถึงการขออนุญาต การนัดหมาย แจ้งวัน เวลา และสถานที่ในการผลิตแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

การประชุมก่อนการผลิต เป็นการซักซ้อมทำความเข้าใจก่อนดำเนินการผลิต โดยการประชุมก่อนการผลิตประกอบด้วยการประชุมย่อยของแต่ละฝ่าย และการประชุมร่วมกันของทุกฝ่าย เพื่อให้เห็นภาพรวมของการดำเนินการผลิตทั้งกระบวนการหลังจากที่มีการเตรียมการวางแผน และการเตรียมการก่อนการผลิตรายการ ขั้นตอนต่อไปก็คือขั้นตอนของการถ่ายทำรายการ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

2. ขั้นตอนถ่ายทำรายการโทรทัศน์ (Production)

หลังจากที่ได้มีการวางแผนและเตรียมการผลิตรายการโทรทัศน์แล้ว เมื่อถึงขั้นตอนการถ่ายทำรายการก็จะมีวิธีการที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของรายการ โดยการถ่ายทำรายการอาจยึดหลักการที่คล้ายกัน คือ วิธีการถ่ายทำ และขั้นตอนการถ่ายทำรายการ เป็นแนวทาง

วิธีการการถ่ายทำรายการ โดยทั่วไปแล้วการถ่ายทำรายการ อาจมีวิธีการถ่ายทำใน 2 ลักษณะ คือ การถ่ายทำแบบแยกเป็นส่วน ๆ หรือ ถ่ายทำที่ละส่วน และการถ่ายทำรายการสมบูรณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ โดยการถ่ายทำรายการแบบแยกเป็นส่วน ๆ หรือการถ่ายทำรายการแบบที่ละส่วนไว้ก่อนโดยไม่เป็นการถ่ายทำแบบต่อเนื่องตามขั้นตอน หรือฉากในเรื่อง ตามที่ปรากฏในโครงสร้างการผลิต แต่เป็นการถ่ายทำตามความพร้อม เช่น กำนัดหมายผู้แสดง สถานที่ เมื่อถ่ายทำเก็บไว้จนครบเนื้อหาที่ต้องการแล้วจึงนำรายการมาเชื่อมต่อกันให้เป็นรายการที่สมบูรณ์ วิธีการถ่ายทำแบบนี้พบเห็นได้ส่วนใหญ่ในรายการประเภทละคร รายการสารคดี เป็นต้น อย่างไรก็ตามการถ่ายทำรายการแบบนี้จะต้องมีความแม่นยำ และรอบคอบในการจัดจํารายละเอียด เพื่อให้ไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดในการถ่ายทำรายการในบางส่วน ลักษณะต่อมาคือ การถ่ายทำรายการสมบูรณ์ตามลำดับโครงสร้างรายการ วิธีการถ่ายทำรายการแบบนี้จะเริ่มถ่ายทำตั้งแต่ขั้นตอนแรก ไปจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ตามลำดับ ซึ่งการถ่ายทำรายการจะมีความง่ายแต่ต้องมีการ

เตรียมการที่ดีและรอบคอบเพราะบางครั้งอาจไม่สามารถถ่ายทำให้ได้ รายการที่ใช้วิธีการแบบนี้ ได้แก่ รายการที่ทำการถ่ายทอดสด เช่น รายการข่าว เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในขั้นตอนการถ่ายทำรายการนี้อาจต้องมีการปรับเปลี่ยนบางประการ ในขณะที่มีการถ่ายทำ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเหมาะสม เช่น อาจต้องมีการปรับบทสนทนาในการแสดงรายการโทรทัศน์ เพื่อให้เกิดความทันสมัยกับเหตุการณ์ หรือความราบรื่นในการแสดง การปรับเปลี่ยนนี้เป็นการประเมินระหว่างการผลิตด้วย หากสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขจะสามารถทำได้ทันท่วงที

ขั้นตอนการถ่ายทำรายการ หลังจากที่มีทำการวางแผนด้านต่าง ๆ แล้ว จากนั้นจะเป็นขั้นตอนของการถ่ายทำรายการตามที่กำหนดไว้ในบทโทรทัศน์ โดยการถ่ายทำรายการนี้ประกอบด้วย การซ้อม การผลิตรายการ และการกำกับรายการ

การซ้อมในรายการถ่ายทำรายการโทรทัศน์ ในการถ่ายทำรายการโทรทัศน์ไม่ว่าจะเป็นแบบใดก็ตาม จะต้องมีการซักซ้อมก่อนเสมอ ก่อนที่จะมีการถ่ายทอดรายการ โดยการซ้อมมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนเกิดความเข้าใจในการทำงานที่ตรงกัน และให้การถ่ายทำดำเนินไปอย่างต่อเนื่องตามที่กำหนดไว้ในบท นอกจากนั้นการซ้อมยังช่วยให้ไม่เกิด หรือเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุดโดยการซ้อมประกอบด้วย การอ่านศึกษาบท การซ้อมแห้ง การซ้อมผ่านกล้อง และการซ้อมเสมือนจริงโดยอธิบายได้ดังนี้

การอ่านหรือศึกษาบท ก่อนที่จะมีการซ้อม ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทำรายการทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ปรากฏตัวทางรายการ ผู้กำกับรายการ ผู้ผลิตรายการ ผู้กำกับเวที รวมทั้งบุคลากรฝ่ายเทคนิค โดยการนำบทไปศึกษาและทำความเข้าใจร่วมกันและทำความเข้าใจที่ตรงกัน โดยการประชุมร่วมกัน เช่น วัตถุประสงค์ การลำดับขั้นตอน ใครจะทำหน้าที่อะไร และสัมพันธ์กับใครบ้าง ต่อมาคือการซ้อมแห้ง เป็นการซ้อมเฉพาะกลุ่มผู้แสดง หรือผู้ที่ปรากฏตัว ตามที่กำหนดไว้ในบทโทรทัศน์ โดยไม่ต้องใช้กล้อง แต่จะมีการกำหนดแนวคิดเกี่ยวกับ มุมกล้อง ฉาก แสง เสียง และเวลา ที่ใช้ในแต่ละฉาก หรือตอนอย่างคร่าว ๆ นอกจากนั้นการซ้อมแห้งนี้ยังเป็นการซ้อมเพื่อการทดลอง หรือทดสอบให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทำงานร่วมกัน เช่น การตอบทละครของผู้ที่ปรากฏตัวทางรายการ ในส่วนต่อไปคือ การซ้อมผ่านกล้อง เป็นการซ้อมทั้งผู้แสดงหรือผู้ที่ปรากฏตัวพร้อมกับการใช้กล้องตามพัฒนาการตามการซ้อมที่ผ่านมา การซ้อมผ่านกล้องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาตำแหน่งของผู้ปรากฏตัวทางรายการและมุมกล้อง รวมถึงความต่อเนื่องตามบท โดยมีการซ้อมเป็นฉากหรือตอน และหากมีข้อที่ควรปรับปรุงจะได้ดำเนินการปรับให้เกิดความเหมาะสมต่อไป และการซ้อมเสมือนจริง เป็นการซ้อมที่มีการจัดองค์ประกอบทุกอย่างให้เหมือนจริง โดยมีการแต่งตัว

ของผู้แสดงหรือผู้ปรากฏตัว การจัดแสดง เสียง ฉาก และกล้อง เหมือนกับที่จะทำการบันทึก รายการจริง เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและต่อเนื่อง รวมถึงเป็นการตรวจสอบความพร้อม ความถูกต้องก่อนจะมีการบันทึกรายการจริง

การถ่ายทำรายการ เป็นขั้นตอนของการดำเนินการผลิต หรือบันทึกรายการ ตามที่กำหนดไว้ในบท ซึ่งการถ่ายทำรายการโทรทัศน์โดยทั่วไป อาจจำแนก ได้ 3 วิธี คือ การถ่ายทำ รายการตามวิธีการผลิต การถ่ายทำรายการโดยพิจารณาจากจำนวนกล้อง และการถ่ายทำ รายการในห้องการผลิตรายการ หรือสตูดิโอ และการถ่ายทำรายการภาคสนามโดยอธิบายได้ดังนี้ การถ่ายทำรายการจำแนกตามลักษณะการแพร่ภาพออกอากาศ จำแนกเป็นการถ่ายทำรายการ ล่วงหน้า และการถ่ายทำรายการเพื่อออกอากาศ หรือถ่ายทดสอบ ต่อมาคือการถ่ายทำหรือการ บันทึกเทปไว้ล่วงหน้า เป็นการถ่ายทำรายการและนำมาตัดต่อ เชื่อมเป็นรายการที่สมบูรณ์ ก่อนนำไปออกอากาศ ซึ่งมีข้อดี คือ สามารถตรวจสอบความถูกต้อง มีความละเอียด ประณีต ในการนำเสนอที่ดี แต่มีข้อด้อยคือ บางครั้งเนื้อหาที่นำเสนออาจไม่มีความทันสมัย ดังนั้น จึงไม่เหมาะกับรายการที่มีเนื้อหาที่เป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน รายการที่ถ่ายทำสำหรับการออกอากาศสด เป็นการถ่ายทำรายการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นรายการจนจบรายการ อาจมีการใช้ภาพแทรกได้ ซึ่งการถ่ายทำรายการแบบออกอากาศสดนี้มีข้อดี คือ สามารถนำเสนอเนื้อหาที่ทันสมัย และ ได้รายการที่สมบูรณ์ต่อเนื่อง แต่มีข้อเสียคือ โอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดมาก จึงต้องใช้ ประสบการณ์และไหวพริบในการทำงานของทีมงานเป็นอย่างมาก

การถ่ายทำรายการโดยใช้กล้องตัวเดียวหรือหลายตัว โดยการถ่ายทำรายการโดยใช้ กล้องตัวเดียว เป็นการใช้กล้องเพียงตัวเดียวในการบันทึกรายการทั้งหมด วิธีการนี้เหมาะสำหรับ การถ่ายทำรายการที่ต้องการความคล่องตัวในการถ่ายทำสูง มีการใช้ทีมงานน้อย ประหยัด งบประมาณ ใช้เวลาในการถ่ายทำนาน เช่น รายการสารคดี แต่บางครั้งเป็นรายการที่มีการ นำเสนออย่างรวดเร็ว เช่น รายการข่าว แต่อย่างไรก็ตาม การใช้กล้องตัวเดียวอาจต้องมีการถ่ายทำ รายการซ้ำหลายครั้ง ซึ่งถ้าหากเป็นเหตุการณ์ หรือ สถานการณ์จริง อาจทำให้ถ่ายทำรายการไม่ทัน ต่อมาคือ การถ่ายทำรายการโดยใช้กล้องหลายตัว เป็นการใช้กล้อง 2 ตัวขึ้นไปในการถ่ายทำ รายการ หรือ เหตุการณ์ภายในเวลาเดียวกัน โดยมีการเลือกภาพผ่านอุปกรณ์ที่เรียกว่าสวิตเซอร์ (Switcher) การถ่ายทำรายการแบบนี้สามารถถ่ายทำได้อย่างต่อเนื่องสมบูรณ์ และได้ภาพที่ หลากหลายมุม ทำให้เกิดความน่าสนใจในการนำเสนอ และได้รายการที่สมบูรณ์หรือค่อนข้างสมบูรณ์ ซึ่งการถ่ายทำรายการโดยใช้กล้องหลายตัวจึงเหมาะสำหรับการถ่ายทำรายการในห้องผลิต รายการหรือห้องสตูดิโอมากกว่าการถ่ายทำรายการภาคสนาม เพราะในห้องผลิตรายการจะมีวัสดุ

อุปกรณ์ที่ค่อนข้างครบ แต่อย่างไรก็ตามพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีทำให้เกิดการทำรายการสำหรับการถ่ายทำรายการภาคสนาม โดยการจำลองห้องผลิตรายการขึ้นมาทำให้วัสดุอุปกรณ์และศักยภาพในการทำงานที่ใกล้เคียงกับการถ่ายทำรายการในห้องผลิตรายการได้เช่นกัน ต่อมาคือการถ่ายทำรายการจำแนกตามสถานที่ โดยสถานที่ในการถ่ายทำรายการจะมี 2 ประเภท คือ การถ่ายทำรายการในห้องผลิตรายการ หรือสตูดิโอ และการถ่ายทำรายการภาคสนาม หรือ การถ่ายทำรายการนอกสถานที่ ต่อมาคือ การถ่ายทำรายการในห้องผลิตรายการหรือสตูดิโอเป็นการถ่ายทำรายการที่สามารถควบคุมสภาพแวดล้อม ในด้านอุณหภูมิ แสงและเสียงได้ตามที่ต้องการ แต่ก็อาจมีการจัดฉากซึ่งบางครั้งอาจไม่มีความสมจริง หรือได้อารมณ์เท่ากับการถ่ายทำจากสถานที่จริง การถ่ายทำรายการในห้องผลิตรายการนี้ ส่วนใหญ่เป็นรายการที่ถ่ายทำในลักษณะรายการสมมุติ เพราะมีวัสดุอุปกรณ์ที่ค่อนข้างพร้อม เช่น รายการข่าว รายการละคร ขณะเดียวกันการถ่ายทำรายการแบบนี้อาจต้องเสียเวลากับการเปลี่ยนฉาก เพราะห้องผลิตรายการจะมีขนาดที่ไม่เท่ากันจึงส่งผลต่อจำนวนของการจัดฉาก ในส่วนของการถ่ายทำรายการภาคสนาม เป็นการถ่ายทำรายการนอกห้องผลิตรายการ หรือการถ่ายทำในสถานที่จริง ดังนั้นรายการที่ถ่ายทำจึงได้บรรยากาศ ฉากที่มีความสมจริงมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามการถ่ายทำรายการภาคสนามนี้เป็นการถ่ายทำรายการในสภาพที่อิงกับสภาพแวดล้อมที่ธรรมชาติเป็นตัวกำหนด เช่น ถ้าถ่ายตอนกลางวันก็จะพึ่งพาแสงธรรมชาติ คือ แสงสว่างจากดวงอาทิตย์ ถ้าหากแสงธรรมชาติหมดลงก็จะทำให้ฉากที่กำลังถ่ายทำนั้นไม่สามารถดำเนินการต่อได้ ยกเว้นการใช้แสงจากหลอดไฟเข้ามาช่วย

การกำกับรายการ เป็นขั้นตอนของการสั่งการของผู้กำกับรายการในการที่จะทำให้รายการที่ถ่ายทำนั้นเกิดเป็นภาพและเสียงตามที่กำหนดในบท ซึ่งผู้กำกับรายการจะมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และหลักในการกำกับรายการดังนี้

บทบาทของผู้กำกับรายการ ผู้กำกับรายการถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในขณะที่มีการถ่ายทำรายการโดยผู้กำกับรายการมีบทบาทสำคัญในการผลิตรายการใน 3 ขั้นตอน แต่ในภาพรวมแล้วผู้กำกับรายการจะมีบทบาทสำคัญ 4 ประการ คือ การมีบทบาทเป็นนักศิลปินในการสร้างสรรค์ และการถ่ายทอดรายการออกมาอย่างมีความงามตามหลักศิลปะของการสื่อสาร ต่อมาคือการมีบทบาทเป็นนักจิตวิทยา โดยการใช้จิตวิทยาในการกระตุ้นทำให้ผู้ที่มีส่วนทุกคนทำหน้าที่ของตน ต่อมาคือ การมีบทบาทเป็นปรัักษาด้านเทคนิค โดยการเป็นที่ปรึกษา บทบาทด้านเป็นที่ทำหน้าที่ในการให้คำแนะนำ ด้านเทคนิคแก่ฝ่ายเทคนิค และสุดท้ายคือ การมีบทบาท

เป็นผู้ประสานงาน โดยการประสานงาน และการแก้ปัญหาทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะทำความเข้าใจ สื่อสารในการทำงานร่วมกัน

หน้าที่ของผู้กำกับรายการ จากบทบาทดังกล่าวข้างต้น จะทำให้ผู้กำกับรายการ ต้องทำหน้าที่ให้สอดคล้องกับบทบาท แต่อย่างไรก็ตาม ในที่นี้จะขอกล่าวถึงหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของผู้กำกับรายการ คือ การทำหน้าที่ในการ คิดสร้างสรรค์ จากบทโดยการ ใช้จินตนาการ ประสบการณ์ และทักษะในการตีความให้เป็นภาพ จากนั้นก็จะทำการ พัฒนาภาพ ให้มีลักษณะต่าง ๆ ตามบท โดยเน้นที่การสื่อความหมายของภาพเป็นเบื้องต้น และการให้ความรู้สึก สบายงามและความ ต่อเนื่องของภาพที่ตามมา ซึ่งเป็นการมองภาพแทนสายตาหรือการมองของผู้ชม ขณะรับชม รายการ และเนื่องจากคุณลักษณะของรายการโทรทัศน์ที่มีความสามารถในการนำเสนอด้วยภาพ และเสียง ดังนั้นหน้าที่ที่ต้องทำควบคู่กับการพัฒนาภาพ คือ การคิดในเรื่องเสียง โดยผู้กำกับ รายการจะต้องคิดในเรื่องของเสียงนี้ไปควบคู่กับเรื่องของภาพเสมอเพื่อให้เกิดความสอดคล้อง กลมกลืน และที่สำคัญคือ การสื่อความหมาย หรือการถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่มีประสิทธิภาพต่อการรับรู้ของผู้ชมมากที่สุด ซึ่งเสียงที่ใช้มักจะถูกประกอบไปด้วยเสียงหลักส่วนใหญ่จะเสียงเป็น เสียงพูด เสียงประกอบ และเสียงดนตรี ซึ่งเป็นเสียงอื่น ๆ เช่น เสียงรถข้างถนน เสียงนก เสียงคลื่นลม เป็นต้น

ขั้นตอนในการกำกับรายการ ดังที่กล่าวมาแล้วว่าการกำกับรายการนั้นไม่ได้เริ่มเมื่อมีการถ่ายทำรายการเท่านั้น แต่การกำกับรายการเกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นก่อนการผลิตรายการ คือ เริ่มตั้งแต่การข้อมรายการ การถ่ายทำรายการไปจนกระทั่งการถ่ายทำรายการแล้วเสร็จผู้กำกับ รายการก็ยังคงทำหน้าที่ในการกำกับรายการอยู่ด้วย ซึ่งการกำกับรายการในแต่ละขั้นตอนจะมี ดังนี้คือ การกำกับรายการในขั้นตอนก่อนการผลิตรายการ ในขั้นก่อนการผลิตรายการ หรือก่อน การถ่ายทำรายการ จะมีการเตรียมการก่อนการถ่ายทำที่สำคัญขั้นตอนหนึ่ง คือ การข้อม ในขั้นตอนนี้ผู้กำกับรายการจะกำกับให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดได้มาทำการข้อมร่วมกันตามลำดับ ขั้นตอนการข้อมดังที่กล่าวมาแล้ว การกำกับรายการในขั้นตอนการข้อมนี้เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยลดความผิดพลาดและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้ดีขึ้น โดยผู้กำกับรายการจะหา ข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในขณะที่มีการข้อมแต่ละจุดเพื่อนำมาแก้ไข ในส่วนตัวของผู้กำกับรายการเอง ก็ต้องศึกษาบทอย่างละเอียดว่าลำดับขั้นใดที่ต้องให้ความสนใจมากเป็นพิเศษ เช่น คิวและ ตำแหน่งของผู้แสดง รวมถึงการกำหนดตำแหน่งของเวที ฉาก กล้องผู้แสดงเพื่อให้เห็นภาพรวม และทิศทางของการแสดงและกล้องให้ราบรื่นต่อเนื่องกันโดยอาจมีการทำเครื่องหมาย (Marking) หรือ สัญลักษณ์ลงบนบทเพื่อให้เกิดความง่ายในการสังเกต การอ่าน และการทำความเข้าใจ

เมื่อทำการกำกับรายการจริง การกำกับรายการในชั้นผลิตรายการ หลังจากที่ได้มีการซ้อม การทำความเข้าใจ การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทั้งในส่วนของผู้ที่ปรากฏตัว ฝ่ายเทคนิค ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจนเข้าใจตรงกันแล้ว

เมื่อถึงขั้นตอนการถ่ายทำรายการจริง ผู้กำกับรายการจะทำหน้าที่ตามบทบาทที่กำหนดไว้ โดยการกำกับรายการนี้จะเป็นในลักษณะของการสั่งการของผู้กำกับรายการจะมี 2 ช่องทางคือ การสั่งการฝ่ายรายการคือ การสั่งการผู้กำกับเวที เพื่อให้สั่งการไปยังผู้ปรากฏตัว หรือผู้แสดงอีกทอดหนึ่ง และการสั่งการอีกช่องทางหนึ่ง คือ การสั่งการทางเทคนิค เช่นการสั่งการหน้ากล้อง แต่อย่างไรก็ตาม การสั่งการนี้จะเป็นการสั่งการผ่านผู้กำกับเทคนิค ซึ่งทำหน้าที่ในการกำกับฝ่ายเทคนิคทั้งหมด

การสั่งการของผู้กำกับรายการในขั้นตอนนี้จะเป็นการทำงานร่วมกันกับผู้กำกับเทคนิค ซึ่งอาจใช้รูปแบบวิธีการสั่งการโดยให้ฝ่ายเทคนิคปฏิบัติตามเพียงอย่างเดียว หรือการสั่งการในลักษณะของการปรึกษาหารือกันซึ่งจะเป็นแบบใดนั้นขึ้นกับความคุ้นเคยและลักษณะการทำงานของทั้ง 2 ฝ่าย

นอกจากการสั่งการแล้วผู้กำกับรายการยังต้องทำหน้าที่ในการประสานงานและสั่งการกับผู้ช่วยผู้กำกับรายการที่คอยช่วยเหลือในการดูคิว หรือลำดับรายการที่กำลังถ่ายทำ รวมถึงการตรวจสอบในเรื่องของแสง เสียงและเวลาขณะถ่ายทำรายการ เพื่อที่จะได้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาขณะที่มีการถ่ายทำรายการ ในส่วนของการกำกับรายการในชั้นหลังการผลิตรายการ

หน้าที่ของผู้กำกับรายการไม่ได้สิ้นสุดลงเมื่อเสร็จสิ้นการถ่ายทำรายการแล้วเท่านั้น แต่บางรายการโดยเฉพาะรายการที่มีการถ่ายทำรายการแบบเป็นส่วน ๆ ไว้ จะต้องมีการนำรายการที่ถ่ายทำไว้แล้วนั้นมาทำการตัดต่อลำดับภาพให้ร้อยเรียงเป็นเรื่องราว โดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ร่วมกันในการที่จะถ่ายทอดและสื่อความหมายของรายการให้ออกมาตรงตามวัตถุประสงค์มากที่สุด

ในขณะที่ผู้กำกับรายการทำหน้าที่ในการสั่งการเลือกภาพและเสียงให้เป็นไปตามบทโทรทัศน์โดยส่วนใหญ่เป็นการทำงานร่วมกับฝ่ายเทคนิคมากกว่าฝ่ายรายการ ซึ่งฝ่ายเทคนิคมักได้แก่ ช่างตัดต่อ ช่างเสียง และอาจรวมถึงผู้กำกับเทคนิคด้วยในกรณีที่เป็นการตัดต่อในห้องผลิตรายการ เพราะผู้กำกับเทคนิคจะต้องทำการควบคุมเครื่องมือสำหรับเลือกและทำเทคนิคภาพพิเศษ แต่ถ้าเป็นการตัดต่อด้วยคอมพิวเตอร์ หรือในระบบบนอน - ลินีเยร์ ผู้กำกับรายการจะทำหน้าที่ร่วมกับช่างตัดต่อ เพียงแต่ต้องเตรียมเรื่องของเสียงและภาพที่จะใช้ให้พร้อมเท่านั้น

ภาพในรายการโทรทัศน์ ในการถ่ายทำรายการโทรทัศน์นั้น นอกจากจะรู้วิธีการถ่ายทำ และขั้นตอนในการถ่ายทำแล้ว ผู้ผลิตรายการ หรือผู้กำกับรายการ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้กำกับเวที ช่างกล้อง ช่างตัดต่อ จะต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภาพด้วยเพราะรายการโทรทัศน์เป็นการนำเสนอด้วยภาพและเสียง การรู้มุมกล้อง หรือการเคลื่อนที่ของกล้องนอกจากจะช่วยให้สื่อความหมายได้ตรงตามวัตถุประสงค์แล้ว ยังสามารถสร้างสรรค์ให้เกิดความน่าสนใจตามมาด้วย ซึ่งในเรื่องของภาพในรายการโทรทัศน์นี้มีดังนี้ ขนาดภาพ ซึ่งขนาดภาพเป็นส่วนสำคัญที่จะบอกถึงความหมายและอารมณ์ของรายการว่า ภาพที่จะนำเสนอ นั้น ต้องการให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกอย่างไร ต่อมาคือ มุมกล้อง เป็นตัวตั้งในการจับภาพในระดับต่าง ๆ กับบุคคล วัตถุ หรือสิ่งของ เพื่อให้เกิดความหลากหลายของภาพที่จะสื่อความหมายได้มากขึ้น รวมไปถึงการให้อารมณ์ และความรู้สึกที่แตกต่างกันไปด้วย โดยมุมกล้องมักใช้ร่วมกับการกำหนดภาพ โดยมุมกล้องที่ใช้ส่วนใหญ่ในการถ่ายทำรายการโทรทัศน์ ได้แก่ มุมเฝย และมุมสูง ต่อมาคือ การเคลื่อนที่ของบุคคล วัตถุ สิ่งของ และกล้อง การถ่ายทำรายการโทรทัศน์นอกจากจะใช้ขนาด และมุมในการสร้างสรรค์ภาพให้สื่อความหมาย และอารมณ์แล้ว ยังสามารถสร้างภาพเพิ่มเติมได้ โดยการใช้เทคนิคการเคลื่อนที่ของบุคคล วัตถุ สิ่งของหรือกล้องได้ดังนี้ การให้กล้องอยู่กับที่ แต่ให้บุคคล วัตถุ สิ่งของเคลื่อนที่เข้าหากกล้อง ซึ่งเป็นเทคนิคที่ใช้กล้องทำหน้าที่แทนสายตาผู้ชมในขณะที่กำลังรับชมรายการ ต่อมาคือ การเคลื่อนที่ของกล้อง เป็นเทคนิคเช่นเดียวกับการให้กล้องอยู่กับที่ แต่ผลของภาพจะให้ความรู้สึกที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งมีหลายวิธี ได้แก่ การใช้เลนส์กล้องดึงภาพ หรือที่เรียกว่าการซูม (Zoom) การหันกล้องไปด้านซ้ายหรือด้านขวา หรือมราเรียกว่า การแพน (Pan) การยกกล้องขึ้น หรือกดกล้องลง หรือที่เรียกว่า การทิลท์ (Tilt) การให้กล้องอยู่กับที่แต่ใช้การยกตัวกล้องขึ้น หรือลดกล้องลงจากระดับสายตา หรือเรียกว่า พีเดสตัล (Pedestal) การเคลื่อนที่พร้อมขาตั้งกล้องในลักษณะที่เป็นการเคลื่อนที่ไปทางซ้าย หรือ ทางขวา เป็นเส้นตรง เรียกว่าการทรัค หรือ แทรค (Truck/Track) การเคลื่อนที่พร้อมขาตั้งกล้องในลักษณะที่เป็นการเคลื่อนที่ไปทางซ้าย หรือ ทางขวา เป็นเส้นโค้ง เรียกว่าการอาร์ค (Arc) และการเคลื่อนที่ของกล้องโดยการใช้เครน (Crane) เป็นต้น

3. ขั้นหลังการถ่ายทำรายการโทรทัศน์ (Post-Production)

การผลิตรายการโทรทัศน์บางรายการอาจยังไม่มีคุณสมบัติ ดังนั้นจึงต้องนำสิ่งที่ถ่ายทำมาแล้วมาทำให้รายการมีความต่อเนื่องและสมบูรณ์ทั้งภาพและเสียง รวมถึงข้อความที่จะนำเสนอ นอกจากนี้ยังเป็นการตรวจสอบกระบวนการผลิตเบื้องต้นว่าเป็นไปตามกระบวนการผลิต และตรงกับวัตถุประสงค์ของรายการหรือไม่ ในขั้นหลังการถ่ายทำรายการนี้ประกอบไปด้วย

ขั้นตอนย่อย ๆ คือ การเลือกวิธีการตัดต่อลำดับภาพ การเลือกภาพ การเลือกเทคนิคในการตัดต่อ ลำดับภาพ การผสมเสียง การทำกราฟิก การตรวจสอบความถูกต้องของรายการ การเชื่อมให้รายการมีความสมบูรณ์

การเลือกวิธีการตัดต่อ ลำดับภาพ ก่อนที่จะทำการตัดต่อ ลำดับภาพของรายการ ผู้กำกับรายการจะต้องเลือกวิธีการตัดต่อ ลำดับภาพที่เหมาะสมและที่ถนัด โดยการตัดต่อในปัจจุบันจะเป็นการตัดต่อด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ที่เรียกว่าตัดต่อแบบ นอน-ลิเนียร์ (Non-linear) หรือการตัดต่อแบบที่ไม่เป็นเส้นตรง ภาพที่ถ่ายทำมาแล้วอาจถ่ายทำมาในระบบดิจิทัล หรือเป็นระบบอื่น ๆ จะถูกแปลสัญญาณให้เป็นระบบดิจิทัลก่อน จากนั้นจะถูกเก็บไว้ในหน่วยความจำคอมพิวเตอร์ (Hard disk) ก่อนที่จะถูกนำเข้าสู่กระบวนการตัดต่อ ลำดับภาพต่อไป การตัดต่อ ลำดับภาพ โดยทั่วไปแล้วสามารถตัดต่อและลำดับภาพไว้เป็นส่วน ๆ ได้ เช่น การตัดต่อลำดับภาพ ทีละฉาก หรือ ทีละตอน โดยไม่ต้องเรียงลำดับทั้งหมด เมื่อตัดครบทุกฉากหรือตอนหนึ่งแล้ว จึงจะนำมาเรียงกันตามบท ซึ่งจะทำให้เกิดความสะดวกสบายในการแก้ไข

การเลือกภาพ หลังจากการเลือกวิธีการตัดต่อลำดับภาพที่เหมาะสมกับวิธีการทำงาน แล้ว ต่อไปจะเป็นขั้นตอนของการเลือกภาพ ซึ่งภาพที่ได้มาจากการถ่ายทำในขนาดและมุมกล้องต่าง ๆ นั้นจะถูกนำมาเลือกใช้อีกครั้งหนึ่งในขั้นตอนของการตัดต่อลำดับภาพ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการสื่อความหมายต่อไป

การเลือกเทคนิคในการตัดต่อ ลำดับภาพ ดังที่กล่าวแล้วว่าบางครั้งการเลือกภาพ การใช้ความต่อเนื่องหรือจังหวะของภาพอาจประสบปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงอาจนำเทคนิควิธีในการตัดต่อลำดับภาพเข้ามาใช้ ก็จะทำให้รายการนั้นสามารถผลิตออกมาได้อย่างสมบูรณ์ได้เช่นกัน แต่โดยพื้นฐานแล้ว การตัดต่อลำดับภาพเป็นวิธีการที่ใช้ในการเชื่อมภาพให้ต่อเนื่องตามลำดับหรือการเปลี่ยนเหตุการณ์ในรายการ โดยเทคนิคการตัดต่อลำดับภาพที่นิยมใช้เป็นพื้นฐาน ได้แก่ การตัด (Cut) การเลือน (Fade) การจางภาพซ้อน (Dissolve) และ การกวาดภาพ (Wipe) เป็นต้น

การผสมเสียง เมื่อทำการเลือกและตัดต่อลำดับภาพจนครบตามบทรายการแล้ว ขั้นตอนต่อไปจะเป็นการนำเสียงจากแหล่งต่าง ๆ มารวมกันให้เกิดความสมบูรณ์ของรายการ โดยเสียงที่จะใช้จะถูกนำมาวางแยกกันแหล่งเสียงละร่อง (Track) กับภาพ และภายในแหล่งเสียงเองก็มีการแยกร่องเสียงเพื่อให้เกิดความแตกต่างกัน และเพื่อให้ทราบว่าเสียงจากแหล่งใด อยู่ในร่องใด เมื่อจะทำการผสมเสียงก็สามารถเลือกให้เสียงจากร่องเสียงใดมีน้ำหนักความดัง หรือเบาเพียงใด นอกจากนั้นการแยกร่องเสียงยังทำให้เกิดความง่ายในการแก้ไขด้วย โดยเสียงที่ใช้ในรายการ

โทรทัศน์สามารถแยกประเภทได้ดังนี้ เสียงหลัก เป็นเสียงที่สำคัญและใช้มากในรายการโทรทัศน์ ส่วนมากจะใช้ในการบอกเรื่องราวของรายการเป็นหลัก ซึ่งได้แก่ เสียงจากการบรรยาย เสียงพูดของพิธีกร ผู้ดำเนินรายการ วิทยากร ผู้ให้สัมภาษณ์ หรือผู้แสดง ต่อมาคือเสียงประกอบ เป็นเสียงที่ใช้ร่วม หรือเสียงเสริมเสียงหลัก เพื่อให้รายการมีความสมบูรณ์ ตามเรื่องราวของรายการที่นำเสนอ หรือช่วยให้รายการมีอรรถรสมากขึ้น ซึ่งเสียงประกอบ อาจเป็นเสียงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือเสียงที่ประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ เพื่อนำมาใช้งานได้ง่ายยิ่งขึ้น เช่น เสียงฟ้าร้อง เสียงรถชน เสียงเครื่องบิน เสียงนกร้อง เป็นต้น สุดท้ายคือเสียงดนตรี เป็นเสียงที่ช่วยให้รายการมีความสนุกสนาน ความเศร้า ความสุข ความเพลิดเพลิน บางครั้ง เสียงดนตรียังบอกเราถึงเรื่องราวหรืออารมณ์ของเหตุการณ์นั้น ๆ แทนคำบรรยายก็ได้ เสียงดนตรีนั้นยังสามารถใช้ในการเชื่อมโยงเรื่องราวในรายการขณะนั้น ๆ ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การทำกราฟิก (Graphic) รายการโทรทัศน์บางรายการอาจมีลักษณะเป็นนามธรรม คือ ไม่สามารถอธิบายได้ชัดเจน ดังนั้นจึงต้องมีการแปลงบทเนื้อรายการให้เป็นรูปธรรมมากที่สุด โดยอาจอยู่ในลักษณะของตัวอักษร ภาพ ลายเส้น แผนภูมิ แผนภาพ เป็นต้น การทำกราฟิกนี้จะต้องคำนึงถึงความถูกต้องเป็นหลักเพราะงานกราฟิกส่วนใหญ่จะเป็นชื่อต่าง ๆ เช่น สถิติตัวเลขที่ใช้ในการประกอบรองลงมา ดังนั้นการใช้กราฟิกจึงต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องด้วยเสมอ เพราะหากนำเสนอผิดไป อาจทำให้ความหมายผิดหรือเกิดความเข้าใจผิดไปด้วย

การตรวจสอบความถูกต้องของรายการ ก่อนที่จะเป็นรายการที่สมบูรณ์นั้น จะต้องมีการตรวจสอบรายการในเบื้องต้นก่อน ซึ่งเป็นการตรวจสอบทั้งรายการ ถึงแม้ว่าในการผลิตรายการจะมีการตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขตลอดเวลา เหตุผลที่จำเป็นจะต้องมีการตรวจสอบรายการในขั้นตอนนี้ เพื่อให้เห็นภาพรวมของรายการว่ามีความต่อเนื่องกันและเป็นไปตามบทหรือไม่ และหากมีการเชื่อมรายการไปแล้วก็เป็นการยากที่จะทำการแก้ไข ซึ่งการตรวจสอบความถูกต้องของรายการนี้ จะพิจารณาความถูกต้องตามการลำดับเนื้อหาตามบท การตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของภาพและเสียงที่นำเสนอ การตรวจสอบความถูกต้องของกราฟิกและความเหมาะสมของการใช้เทคนิค ซึ่งถ้าหากพบว่ามีครบหรือผิดพลาดที่ส่วนใดก็จะได้ทำการปรับปรุงแก้ไขก่อนการเชื่อมรายการให้สมบูรณ์

การเชื่อมรายการสมบูรณ์ เป็นการรวม (Mix) ภาพที่ได้ทำการตัดต่อ และลำดับไว้แล้ว ให้เข้ากับเสียงจากแหล่งต่าง ๆ ที่วางไว้ในแต่ละร่องให้มีน้ำหนักเสียงดัง หรือ เบาตามที่กำหนดไว้ให้เหมาะสมตามบท และเวลาที่กำหนดไว้ นอกจากนั้นส่วนของภาพก็มีการใช้เทคนิคต่าง ๆ เข้ามาช่วยเพื่อให้รายการมีความน่าสนใจมากขึ้น

จึงกล่าวได้ว่า การทำรายการโทรทัศน์เป็นงานที่มีขั้นตอนและมีรายละเอียดที่ต้องพิจารณามากมาย ดังนั้น ผู้ผลิตรายการ หรือ ผู้กำกับรายการต้องมีต้องมีการเข้าใจในกระบวนการต่าง ๆ ในขั้นตอนปฏิบัติและในขั้นตอนต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วอาจไม่เป็นไปตามขั้นตอนทั้งหมด กล่าวคือ อาจมีการเพิ่มหรือลดหรือข้ามขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไป ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับรูปแบบ ลักษณะ วัตถุประสงค์ วิธีการนำเสนอ วิธีการถ่ายทำ ฯลฯ ตามความเหมาะสมของรายการนั้น ๆ

จากแนวคิดด้านการดำเนินการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์ ที่กล่าวมา ทำให้ผู้ศึกษาสามารถนำกระบวนการทางความคิด รวมถึงขั้นตอนและองค์ประกอบต่าง ๆ ในการผลิตรายการเกมโชว์ ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญที่ผู้ผลิตพิจารณาประกอบการตัดสินใจในการวางรูปแบบเนื้อหา และกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการผลิต “รายการปริศนาฟ้าแลบ” ของ บริษัท เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน) ให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มาเป็นกรอบในการศึกษาครั้งนี้

แนวคิดและทฤษฎีความสำเร็จในการผลิตรายการเกมโชว์

ในการผลิตรายการเกมโชว์ จะต้องประกอบด้วยขั้นตอน ปัจจัย และบุคลากรต่าง ๆ ประกอบกันขึ้นเพื่อทำให้การผลิตรายการ ประสบผลสำเร็จ นั่นคือ

1. เนื้อหาของรายการ
2. รูปแบบและวิธีการนำเสนอ
3. บทโทรทัศน์
4. ฉาก
5. พิธีกร
6. ผู้ร่วมรายการ
7. ผู้ชมรายการในห้องส่ง
8. ทีมงานผลิตรายการ
9. ผู้อุปถัมภ์รายการ

อาจกล่าวได้ว่าลักษณะสำคัญของเกมโชว์ คือการเล่นเกมที่ชิงรางวัล ส่วนรูปแบบของเกมจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบของรายการ เช่น การตอบปัญหา หรือการแข่งขันต่าง ๆ ทั้งนี้ก็มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมรายการ

การจำแนกประเภทของรายการเกมโชว์สามารถจำแนกได้ 9 แบบคือ Question and Answer, Words, Words Communication, Puzzle, Panel, People, Stunts, Gambling, Charades

ในส่วนขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรายการเกมโชว์จะมีทั้ง องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์เบื้องต้น ในการผลิตรายการ องค์ประกอบด้านสัดส่วนการนำเสนอระหว่างสาระ ความรู้ และความบันเทิง องค์ประกอบด้านลักษณะวิธีการเล่น การใช้ความสามารถในการแข่งขัน องค์ประกอบด้านจุดขาย หรือจุดดึงดูดความสนใจของรายการ ส่วนของเนื้อหารายการเกมโชว์นั้นจะมีทั้ง เนื้อหาของ รายการเกมโชว์ที่อาศัยความรู้ (Knowledge) และเนื้อหาของรายการเกมโชว์ที่อาศัยความรู้ เกี่ยวกับมนุษย์ (Human Knowledge)

ในการผลิตเกมโชว์ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด มีองค์ประกอบและเนื้อหาอย่างไรนั้น ผู้ผลิต รายการจะต้องเลือกสรรสรรค์และนำเสนอแก่ผู้ชม โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้ชมมากที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้า พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ของรายการควิซโชว์ บริษัท เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน): กรณีศึกษา “ปริศนาฟ้าแลบ” มีผลงานวิจัยที่น่าสนใจ และแนวคิดใกล้เคียงกัน สามารถนำมาใช้เป็นแนวทาง ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

การศึกษาของผกาพันธ์ เสถียรกาล (2554, หน้า บทคัดย่อ) เรื่องกลยุทธ์การบริหารด้าน การสื่อสารการตลาด บริษัทเวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการบริหารงานด้านการสื่อสารการตลาด คือ การจัดการด้านบุคคลากร และคุณภาพของรายการ ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการบริหารงานด้านการสื่อสารการตลาด คือ พฤติกรรมผู้ชมรายการโทรทัศน์ สังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป และความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยี

การศึกษาของดนัย รัตนวัน (2547, หน้า บทคัดย่อ) เรื่องปัจจัยที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับ ผู้ผลิตรายการเกมโชว์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ผลิตรายการเกมโชว์ ล้วนมีจุดยืนในการเลือกปัจจัยหลัก เพื่อนำมาพิจารณาวางแผนการผลิตรายการเกมโชว์ เนื่องจากการผลิตรายการของแต่ละบริษัท มีปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการทางความคิดและการผลิตรายการ ดังนั้นการเลือกพิจารณาตามปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบริษัทจึงแตกต่างกันไป

การศึกษาของกฤตลักษณ์ สงศรีพันธุ์ (2549, คำนำ) วงการวิทยุและโทรทัศน์ในประเทศไทย มีการแข่งขันกันผลิตรายการกันมาก โดยเฉพาะรายการเกมโชว์ ซึ่งกว่ารายการจะประสบความสำเร็จ ได้ต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ มากมาย รายการ What Is It? ก็เช่นเดียวกัน ไม่มีปัจจัยใดสำคัญที่สุด หรือจะขาดปัจจัยใดไปไม่ได้ ทุกส่วนต้องประสาน เป็นไปในทางเดียวกัน ทุกคนต้องร่วมมือร่วมใจ

กันทำงานเพื่อจะทำให้รายการได้รับความนิยม และเมื่อรายการออกสู่สายตาประชาชนแล้วจะเป็นรายการที่ให้ทั้งสาระประโยชน์ และความเพลิดเพลิน ตอบสนองความต้องการของประชาชน จนกระทั่งได้รับความนิยม จากประชาชนเป็นอย่างดีรายการหนึ่ง

การศึกษาของฉัตรดนัย อุดมพานิช (2558, หน้า บทคัดย่อ) เรื่องรายการโทรทัศน์ที่แสดงออกซึ่งความเป็นไทยของบริษัท เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน) ผลจากการศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารรายการโทรทัศน์ ที่แสดงออกซึ่งความเป็นไทยของบริษัทเวิร์คพอยท์ฯ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารรายการที่แสดงออกซึ่งความเป็นไทย ได้แก่ ปัจจัยภายในองค์การประกอบไปด้วย แรงกดดันด้านเศรษฐกิจ แรงกดดันด้านข้อมูลข่าวสาร แรงกดดันทางด้านความต้องการของผู้รับชม ทั้งนี้ ปัจจัยภายในด้านการจัดการรายการที่แสดงออกซึ่งความเป็นไทย พบว่าองค์กรมีจุดมุ่งหมายในการสื่อสารเพื่อสร้างการเรียนรู้แก่สังคม และในส่วนของนโยบายการทำงานผลิตรายการโทรทัศน์ที่แสดงออกซึ่งความเป็นไทยเพื่อประโยชน์ต่อสังคมไทย โดยฝ่ายผลิตรายการมีการทำงานในรูปแบบที่อิสระทางด้านความคิด และเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ใช้ความคิดแบบอิสระ สามารถนำเสนอผลงานหรือข้อมูลได้โดยไม่มีข้อจำกัด